

LELKI PÁSZTOR

MAGYARHONI EVANGÉLIKUS GYAKORLATI HAVI FOLYÓIRAT

Több érdemes lelkész közreműködésével,
szerkeszti és kiadja:

VÉRTESI ZOLTÁN
magyarbólyi ev. lelkész.

TARTALOM.

„*Sirjon ma az ének.*“ Nagypénteki ének vegyeskarra: *Kárpáti Sándor.*

Bőjt 1. vas. egyházi beszéd. Máté 4, 1—11. *Botyánszky János* szentesi ev. segédlelkész.

Bőjt 2. vas. egyh. beszéd. Máté 15, 21—28. *Hering János* veszprémi ev. lelkész.

Március 15. hazafias egyházi beszéd. I. Kor. 9, 24—27. *Vértesi Zoltán.*

Bőjt 3. vas. egyh. beszéd. Luk. 11, 24—28. *Mesterházy Sándor* nemespátrói ev. esperes.

Bőjt 4. vas. beszédvázlat. Ján. 6, 1—15. *Mesterházy Sándor.*

Harangavatási elmélkedés. Tyn.

Harangavatási beszéd. Ezs. 28, 23. *Botyánszky János.*

Képek s idézetek a szentíráshoz.

Reggeli levél. *Levitakántortanfolyamok.* *Nyitott templomok.*

Törvények, rendeletek. Szerk. üzenet. Hirdetések.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
MAGYARBÓLY, Baranya-m.

Előfizetési ár: egy hóra 1 1/2,
egész évre 18 ranykorona.

Alapított 1910-ben.

FITTLER SÁNDOR

orgona, orgonasíp és harmonium készítő vállalata
modern gépekkel, villanyerőre berendezve.

Pesterzsébet, Határ-ut 20.

Készít

elsőrangú modern
gépezetes és lég-
nyomású, tartós,
nemeshangú

ÚJ ORGONÁKAT

művészi kivitelben
Európai és amerikai rendszerű

HARMONIUMOKAT

Hadicélokra elrekvirált és egyéb

ORGONASÍPOK

speciális készítése és szállítása.

vállalja régi orgonák légnyomású rendszerre való átalakítását, kibővítését, javítását, tisztítását és szakszerű újra hangolását, valamint orgonák évi jókarban tartását.

Villamos fújtató berendezések készítése. — Minden munkáért jótállást vállalok. — Felvilágosításal, tervezettel és költségvetéssel készséggel szolgálok. — Munkám szakszerű és pontos végzéséről számos egyház elismerő- és köszönőlevele tanuskodik.

I. Előfohászok, énekek, imák, versek.

Sirjon ma az ének.

(Nagypénteki ének).

Sántha Károly (Dté. 201. 1-3. v.) Vegyeskarra.

Kárpáti Sándor.

p

1. Sir-jon ma az é - - - nek, Mert mély a mi gyá-szunk :
 2. Is-ten, légy ir- gal - - - mas! Is-ten légy ke-gyel - mes!

p

Oh hív ke-resz- tyé - - nek, zo-kog-jon fo- há-szunk.
 En-gem meg-ol- tal - - mazs! Bű-nös-nek ke-gyel-mezz.

mf

Is-ten fi-a meg-halt ér-tünk, Por-ba hull-jon
 Az Úr Jé-zus szent ha-lá-la Le-gyen bü-ne-

mf *p*

a mi tér-dünk, Mert sok a mi vét-künk.
 im-nek á-ra, Lel-kem vált-sá - - gá - - ra.

II. Egyházi beszédek s írásmagyarázatok.

Bőjt 1. vasárnapján.

(Máté 4, 1—11.)

Sokan és sokképen mondták: az élet küzdelem. De tapasztaljuk ennek igazságát magunk is. Csak egy pillantást kell vetnünk az élet mezejére. Akár a külső természetbe, akár az ember bensejébe, a lelkébe. Mintha a természetnek még azon jelenségei is küzdenének egymással, amelyeket nem tekinthetünk élőknek. Mintha a nappal is küzdene az éjszakával, az árny a fénnel, a nyár a téllal, a hideg a meleggel, szárazság a nedvességgel, sivatag a termőfölddel. Az élő természetben azonban e küzdelem már határozottan megfigyelhető. Az a fűszál, az a virág már küzd: levelével napfényért, levegőért, gyökerével, melyet gyakran nagy fáradtsággal sző keresztül a sziklás, kemény földön, gyökerével nedvességért, táplálékért. Küzdenek egymással az erdő fái, egy-egy fának ágai is: minden kis levélke napfényhez, harmathoz akar jutni. Az élők többi világában, az erdő, mező vadjainál, a lég madarainak e küzdelem még jobban szembeötlő. — Hát még maga az ember! Küzd, amíg gyermekből felnőtté serdül, küzd a természet javaiért, az időjárás viszontagságai ellen, küzd önmagáért, szeretteiért. Kievez a tenger végtelen síkjára, megmássza a szédítő alpesi csúcsokat, lebocsátkozik a föld mélyébe, hogy felhozza s kiolvassza annak érceit s küzd tovább szakadatlanul, mert mindig támad a számára valami új, amiért küzdenie érdemes, vgy amiért küzdeni kénytelen. És aztán gyakran látjuk a történelem mezején azt a csodálatos jelenséget, hogy egyszerre csak zászlók emelkednek egymás ellenében, milliók sorakoznak alájuk s harcolnak, küzdenek egymás ellen egy-egy közösség boldogulásáért, vagy egy-egy eszméért, elvért. Így folyik e harc szakadatlanul akár valóságos, öldöklő fegyverekkel, akár a szónak vagy írásnak szellemfegyverével. — Hát még azoknak élete, akik az emberiséget e harcokban vezetik, mennyire tele van külső és belső küzdelmekkel. Nem olvashatjuk egyetlen nagy embernek élettörténetét sem anélkül, hogy ne látnók azokat az óriási akadályokat, nehézségeket, támadást, gunyt, mellőzést, amelyeket mind le kellett győzniök. S minden ilyen küzdelem, akár egy emberé, akár valamely közösségé, többé-kevésbé leköti figyelmünket, megdobogtatja szívünket, megszólaltatja velük kapcsolatos érzelmeinket.

De nincs egyetlen harc sem, amelyben annyi forgott volna kockán, amely annyira egybeolvadt volna a mi legbensőbb élet-érdekeinkkel, mint Üdvözítőnk harca a gonosszal. És nincs egy győzelem sem, amely felett tisztább, nemesebb, zavartalanabb örömet érezhetnénk, mint Jézusnak győzelmein a bűn felett. Mert hisz' bármennyire örülünk egy-egy nagy embernek, vagy közösségnek győzelmén, akikhez a szeretet szálai fűznek, mégis zavarhatja örömünket az élet nemesebb pillanataiban a lelkünkbe lopódzó sajnálat annak sorsa felett, akit talán legyőztek, aki talán elbukott. Ámde itt, ahol a hit a tagadással, a lélek a testtel, a menny a földdel, a világosság a sötétséggel, a szeretet a gyűlölettel, a jó a gonosszal, az élet a halállal, Isten az ördöggel harcolt s a küzdelemben az utóbbi lett a vesztes fél, ennek valóban minden ember örülhet, mert a gonosszal való szövetség senkinek sem válik üdvére.

Csodálatos harc, páratlan küzdelem volt az! Bármily kis területen folyt is le, átfogta az egész világot s noha csak egy ember vívta, kockán forgott az egész emberiség sorsa. Azon a negyven napon és negyven éjjelen... Óh, e harc folyamán is fekete fellegeknek kellett volna burkolniok az emberiség egét, mint azon a negyven napon és negyven éjjelen, amidőn szakadatlanul ömlött az örömnök vize, mert éppugy lebegett az emberiség jövője a rája zuduló kísértések örömében a Jézus lelkébe zárva, mint ahogy egykor ott hányódott, ott lebegett a bárkában zárva... Óh most is mennydörgésnek kellett volna megráznia a világot, villámoknak kellett volna csapkodniok szerte körül, mint azon a negyven napon és negyven éjjelen ott a lángban álló és füstölgő Sinai hegyén és most is kétség s remény között kellett volna az emberiségnek várnia az eredményt, mint ahogy kétség s remény között hányódva várta Hóreb lábainál összesereglett nép Mózesét. De az emberiség mit sem tudott ez iszonyu harcról, ez elhatározó, döntő küzdelemről. Nyugodtan aludt s mire felébredt, üdvössége meg volt alapítva. Mert Jézus egyedül vívta meg e küzdelmet, tanítványai csak későbbben értesültek róla s az evangéliomban bizonyára magának Jézusnak elbeszélései nyomán jegyezték fel.

*
* *
*

Jézus betöltötte harmincadik évét. Lelke megtelt immár prófétahivatásának, messiásvoltának minden erejével. Világosan látta a viszonyt, mely közte s mennyei Atyja között van, rendületlen bizonyossággal kialakult már benne az istenfiúság tudata, látta hivatásának nagyságát, fényét, dicsőségét, de látta nehézségét, gyötrelmeit is s érezte, itt az idő, hogy a nyilvános cselekvés terére lépjen, hogy az egész sóhajtozó teremtettséget kiengesztelje Istenével. Mielőtt utját megkezdéné, megkeresztelkedik s lépteit először a pusztaság felé irányítja. „Akkor Jézus a Lélektől viteték a pusztába, hogy megkísértetnék az

ördögtől." Nem ő maga akart menni, hanem a Lélek vitte oda, az a felsőbb akarat, amely egykor a prófétákat is vitte-ragadta magával, az a Lélek, mely az ifju, szelidlelkű Jeremiást akarata ellenére nagy, sulyosszavu prófétává avatta, az a Lélek, amely az ősz Illést lecsapó villámként kényszerítette arra, hogy küzdjön, harcoljon a jogért, az igazságért, Izrael Istenéért a bálványok ellen, az a Lélek, amely parázsként izzott a próféták csontjaiban, amíg szenvedéssel, bajjal, veszélyekkel nem törődve ki nem mondták szózataikat, amelyekre Isten akarata folytán kényszerítve voltak. Igen, őt is ez a Lélek viszi, ő is eszköz Isten kezében, Ő akarta, hogy elmenjen a pusztaságba, hogy a kísértővel szemtől-szemben állva véglegesen megedződ-jék, megerősödjék a lelke a jövő minden veszélyei, megpróbáltatásai ellen. Mint ahogy a vas a tűzben edzve csak acélosabbá lesz, úgy legyen Ő is erősebb, munkájában bizonyosabb a kísértések tüzeiben. — Egyedül megy. Egyedül a sivár pusztaságba, sziklás, kiszikkadt, életnélküli vidékre. Nappal a nap izzó sugara lankasztja, de éjjel a csillagok sejtelmesen ragyogó fénye emlékezteti az istenfiúság dicsőségére. Nem vesz ételt magához. Hiszen a munka, melyet meg akar kezdeni oly fontos, oly döntő határu reá s mindenekre, hogy méltó arra, hogy bőjttel készüljön rája elő. Teste elgyöngül, de annál éberebb a lelke... Folyton megszólal benne a szózat: te Isten fia vagy, akinek meg kell váltania az emberiséget. Nehéz, nagy ut az, amely előtt állasz... nem fognak sokan megérteni, szenvedned kell... ártatlan véred folyni fog... s a pusztaság oly néma, oly kietlen... s az éhség is mind erősebben jelentkezik. Megjelenik előtte az elhagyott Galilea halmaival, forrásaival, a Genezáreth suttogó hullámai, csábitó, édes gyümölcscsel meg-
 rakott fák s ő, Isten fia itt éheznek elhagyottan, egyedül, a néma, sivár, kietlen pusztaságban. Óh, Isten fia, a legnagyobb, a leg-hatalmasabb, ott gyötrődik egyedül éhező, nyomorult koldus-ként elhagyatva. Hát így kell ennek lennie?! A belső szózat, amelyben mennyei Atyjának szavára ismer, azt mondja, igen, ennek így kell lennie; mindegy miért, de így kell lennie! Talán ő is erejefogyottan összeroskadt, mint előfutárja, Illés ott a pusztaságban s ime ő előtte is megjelenik, óh nem angyal s nem üditő étellel és itallal, hanem valami sötét, komor árny-alak s lázasan suttogja: Isten fia vagy te? Ha Isten fia vagy, miért éhezelsz? Parancsold meg e köveknek, hogy változzanak kenyerekké. Csak egy szódba kerül s sziklahegyek helyett kenyérhegyek közt fogsz állani. Így áll ott vele szemtől-szembe a kísértő csábitó szavával, hogy megerősítse testét, de meg-gyöngítse lelkét. És ő szemébe néz vele, szembe a kárörvendő, csábitó, sötét, gunyos arccal... szemében ott lobog az isteni akarat fensége, nem, egy pillanatra sem akarja elszakítani azt a szálát, mely őt az éggel fűzi egybe, egy pillnatra se hagyja, hogy az ő akarata más legyen mint mennyei Atyjáé s tudja,

hogy az ő akarata most az, hogy a kő maradjon kő, a kenyér maradjon kenyér s hirtelen ajkára veszi a törvény szavait: „Nemcsak kenyérral él az ember, hanem Istennek minden Igéjével is, mely az ő szájából származik.” Az első támadás vissza van verve...

De a kísértő nem nyugszik. Jézus érzi, hogy viszi, von-szolja őt magával, felviszi a templom párkányzatára s alá-mutatva a tátongó mélységbe mondja: Ha csakugyan Isten fia vagy, vedd alá magad, hisz' egy zsolttárban az van felőled írva-hogy angyalok fognak fel esésedben, hogy meg ne üsd lábaidat a kőben. Tétovázik-e Jézus? Csakugyan, ha Isten akarja, semmi baja se történnék, ha pedig ... nos, akkor vége szakadna egyszerre minden szenvedésnek. De nem! Egy pillanatra se szakad el Istentől, csalatkozhatatlanul érzi, hogy most nem ez az Atya akarata s ismét ajakára röppen az Írás szava: Ne kísértsd a te Uradat, Istenedet! *A Sátán második támadással meg akarta ölni a testét.* A harmadik rohammal pedig a legnagyobbra, a legutolsó próbára vállalkozott: *meg akarta ölni a lelkét.* Ezért nem is emlékezteti őt arra, hogy Isten fia, hanem egy hegyoromról megmutatja neki e világ ragyogó birodalmait, királyi fényét, kincsét, gazdagságát, s mindezeket neki igéri, ha leborulva imádja őt. Azaz, ha szolgálatába szegődik, ha urának fogadja el őt. Látod ezt Jézus, benned csodás, nagy erő, hatalmas akarat, kitartás van, vannak csodás tehetségeid, miért emésztenéd magad, fordítsd e tehetségeidet arra, hogy e világ fiai között első légy. Gyűjts kincseket, megteheted, én vagyok az arany, én vagyok a Mammon, igázz le embe-reket, én vagyok a gázság és erőszak, ne törődj mással, csak magaddal, szakítsd el azt a szálát, amelyről csak úgy véled, hogy a mennyel köt össze, élj e földnek, e föld örömeinek, én vagyok a bűn, felejtse el Istent, én vagyok a tagadás. Jól leszen dolgod, kényelemben, fényben élhetsz, nem kell gondolnod a holnappal, így pedig még annyid sem lesz, ahol fejedet békében lehajtsad, miért éhezél, miért gyötrődöl, miért vagy elhagyott nyomorult, jöjj, hadd el Istent, én veled leszek! Így és ilyeneket suttogott csábító szavával, de Jézus rendületlen maradt s végleg elűzte magától a kísértőt mondván: Távozz tőlem Sátán, mert meg vagyok irva: A te Uradat, Istenedet imádd és csak neki szolgálj!

A jó legyőzte a gonoszt! Megváltónk átélte, átküzdötte a harcot, amelyről nekünk mindig csak halvány képünk marad. És Jézus, habár kimerült testtel, de törhetetlenné szilárdult lélekkel hagyta ott kísértése helyét, a puszták kietlenét, el-indult az emberek közé, hogy elvégezze munkáját, kiürítse a szenvedések poharát s elvegye Teremtőjétől jutalmát. Mert e jutalom nem fog elmaradni. Amiért nem hallgatott a kísértőre s lemondott a kenyérről, amikor éhezett, ő maga lett kenyérré szent vacsorájában mindnyájunk számára... amiért nem szállt

alá a templom tetejéről, felszállt örök dicsőségben a mennybe s amiért nem borult le a Sátán előtt, előtte fognak leborulni mind a világ végezetéig — imádó századok.

*
* *
*

Csodálatos, fenséggel, hősiességgel teli küzdelem volt ez! Örömmel, elégtétellel tölt el bennünket a kísértő veresége. De a másik pillanatban aggodalom fogja el szívünket. Mert a gonosz azóta sem pihen. Nem győzhette le Őt, támadja tehát az embereket. Óh, hányszor lopódzik be a szívbe, hányszor csábít bűnre! Hiába' tudjuk, hiába' ismerjük, mi a jó, akaratunkat behálózza s eltérít az igaz Istennek tetsző uttól, hogy járjunk azokon, melyek nem az ő utai. Hányszor vezet fel bennünket a hiu vágyak hegyére s megmutatja a bűnnek fényét, muló, vakító sikereit, hogy elfelejtkezzünk az égről s éljünk csak a földnek. Hányszor igyekszik bennünk elhallgattatni a lelekiismeret szavát, hogy ne törődjünk embertársainkkal, csak önmagunkkal, ne törődjünk lelkünkkel, csupán a testünkkel. Hányszor buzdít szeretet helyett gyűlöletre, hűség helyett hűtlenségre, a jövőre való gondolás helyett a jelen rózsáinak szagátására, hányszor igyekszik visszariasztani az erény tövises, göröngyös utjától s tárja fel előttünk a bűnnek ama széles, kényelmes kapuját. Hányszor akarja bőséges földi kenyérral feleslegessé tenni a lélek kenyerét, az Igét. Hányszor akar bennünket alázuhantani a becsület templomáról a becstelenség lelketölő mélyébe... S itt a munkája könnyebb, mert mi gyakran nagyon gyöngék vagyunk. De nekünk is harcolnunk kell vele! S folyamodjunk mi is, ha tagadásra kísért, a Szentírás ígéjéhez, az imádkozás fegyveréhez s merítsünk erőt harcunkhoz az Ő küzdelméből. Amikor megkísértetünk gondoljunk Őreá. Őreá, aki ott szenvedett, gyöttrődött, harcolt a gonosz-nak mérhetetlen erejével — miértünk. Óh, van-e oly gyermek, aki nyugodtan, gondtalanul vetné magát biztos falak mögött a bűn karjaiba, mialatt édesatyja valahol künn, hideggel, zivatarral s talán rossz emberek támadásával küzd?! Gondoljunk Őreá, hívjuk segítségül az ő szent nevét. Imádkozzunk hozzá, hogy küldje el lelkének egy szikráját belénk, hogy mi is diadalmas Apáge Satanast kiálthassunk a csábító gonosz felé! Szálljunk hát magunkba, bánjunk meg bűneinket s tegyünk elszánt fogadalmat az ellenük való harcra... erre int bennünket bőjtnek első vasárnapja. Amen.

Szentes.

Botyánszky János.

Bőjt II. vasárnapján.

Máté 15, 21—28.

Testv. az Urban! A mai II. bőjti vasárnap szentigéje Jézusnak találkozását mondja el egy édes anyával, aki beteg gyerme-

kének életéért retteg. Bibliai történet, de mégis hozzánk közel álló, hiszen a mindennapi életben is hányszor megtörténik, hogy a szülőknek aggódni, rettegni kell a gyermek életéért.

A történet rövid tartalma: egy aggódó, kintől gyötört szívű asszony Jézushoz fordul és Jézus — segít. Rövid volt a találkozás, rövid a párbeszéd, de a rövid találkozásból, rövid párbeszédből milyen sok tanulságot hámozhatunk ki!

Hallgassátok csak és el ne felejtétek!

I. Az az asszony Kanaanita volt, tehát nem zsidó, hanem pogány; nem az egy igaz Istent, hanem bálványt imádó. Ha a lánya beteg nem lesz, tán soha eszébe nem jut Jézushoz és Jézus által az egy igaz Istenhez fordulni. Máskor megelegedett a maga pogány isteneivel, vagy talán azokkal sem sokat törődött. De a szükség, a rettegés odakényszerítette annak lábaihoz, akiről úgy érezte, hogy több, hatalmasabb, mint az ő bálványai.

Mintha csak közülünk való lett volna ez az asszony! Amíg napjaink csendben, zökkenő nélkül folynak, mi is csak életünk bálványainal törődünk. Büszkén mondjuk ugyan, hogy mi már felvilágosodott emberek vagyunk, akik nem imádunk bálványokat: kézzel csinált isteneket, mint az afrikai néger, vagy a természet erőit, mint a régi görögök és rómaiak, akik a napot, a tengert, a mennydörgést s más ilyen dolgokat tettek meg istenek; de bizony, mégis vannak mi közöttünk is bálványimádók.

Kit nevezhetünk manapság bálványimádónak? Azt, aki valakit, vagy valamit többre becsül, jobban szeret az Istennél. Némelyik ember például mindennél többre becsüli a vagyont; odaad érte becsületet, hitet, elrontja érte más ember életét, boldogságát. Hallottam én már olyan valakiről is, aki képes volt éhezni, fájni, sőt éhen halni, csakhogy minél több pénzt gyűjthessen. Ennek a pénz volt a bálványa, hiszen nyilvánvaló, hogy jobban szerette Istennél.

Hallottam olyanról is, aki a hiúságának áldozott fel mindent. Vagy olyanról, aki az élvezetért dobta el magától boldogságát, egészségét, az emberek becsülését. Hát a kártyás, meg az iszákos, aki se lát, se hall, csakhogy átkos szenvedélyének hódolhasson. Az ilyeneknek a hiúság, az élvezet, a kártya, vagy az ital a bálványa. Sok hasonló példát lehetne felhozni.

Egyszer aztán jön valami kemény csapás, vagy szerencsétlenség. Mit tesz ilyenkor az illető? Azt látnia kell, hogy az, amit eddig mindennél többre becsült, nem hozhat számára segítséget, még csak megkönnyebbülést sem. Ilyen válságos helyzetben szoktak az emberek az igaz Istenhez kiáltani. Az isten-tagadónak és a mai kor bálványimádójának ilyenkor mutatja meg Isten, hogy ő mégis — *van*, hogy őt nem lehet megtagadni! Sok vallásilag közönyös, sőt isten-tagadó embert kényszerített már a szükség arra, hogy elismerje Isten lételetét és hatalmát!

Szégyen ugyan az ilyen szükségből való visszatérés az Istenhez, mert legtöbbször az emberi, hogy úgy mondjam por-

ból lett, de kösziklának gondolt önérzetnek, erőnek kell összemlania, hogy Istennek ez az elismerése bekövetkezzék, de mégis — *boldog szégyen!* Mert lehet-e annál nagyobb boldogság, mint Isten előtt teljes szívből, lelkünk minden érzésszálával megalázkodni s gyengeségünkkel az Isten hatalmas nagyságába beleolvadni! S aki Isten előtt a szükség és fájdalom terhe alatt megalázkodik, az ugyan még nem igazán hívő és kegyes ember, de már a legelső boldog lépést megtette, hogy azzá legyen.

Miköztünk, akik most Istennek házában együtt vagyunk, istentagadó ember nincs. Mi mind hisszük és valljuk, hogy Isten — van. Különben nem volnánk itt. De olyanok vannak köztünk, sőt be kell ismernünk, hogy talán mind olyanok vagyunk, akik el-elfelejtkezünk a mennyei Atyáról s igazán buzgón csak a bajban tudunk imádkozni.

Az ember a bajban, mint utolsó menedékbe, még a szalmaszálba is belefogódzik. De boldog az, aki utolsó menedékét Istenben találja meg, mert nem szalmaszálát, hanem erős kösziklát, hatalmasan védő kart talál!

II. A kanaanita asszony eleinte hiába kérte az Urat. Jézus semmit sem felelt neki. Sőt mikor tanítványai figyelmeztették, hogy szóljon már valamit az asszonynak, mert terhükre van, utánuk kiált, Jézus akkor is elutasító választ adott.

Ma is sokszor történik ilyesmi az Istenhez forduló lesujtott, vagy aggódó emberekkel. Az ember nagy bajában kér, könyörög, de úgy látszik, hogy hiába. Feleletet nem kap. Isten — legálább úgy látszik — nem segít. Hallgat.

Mintha csak azt akarná jelenteni ez a hallgatás: „Ugy-e, a jó napokban nem gondoltál rám! Ugy-e, tele volt az életed olyan dolgokkal, amiket többre becsültél nálam! Ugy-e, csak az ijedtség hozott hozzám!” Szemrehányás van az ilyen hallgatásban. De nem azt jelenti az, hogy Isten nem akar segíteni. Isten mindig segít! És mindig ott, ahol kell. Ősrégi tapasztalat szülte azt a mondást: „hol legnagyobb a veszély, ott legközelebb a segítség.” Csak hát épen Isten nem akkor és úgy segít, amikor és ahogy mi akarjuk, hanem ahogyan és amikor ő jónak látja. Lehet, hogy néha épen azzal segít rajtunk, hogy megtagadja a kérésünket.

Hogyan lehetséges ez? — kérdezhetné valaki. Ugy, testvéreim, *hogy az ő utai nem a mi utaink, az ő gondolatai nem a mi gondolataink.*

Lehet, hogy néha azzal segít rajtunk, hogy fájdalmat küld ránk. Hát az hogyan lehetséges? Erre egy találó, bár első tekintetre különös példával felelek. Mondjuk, hogy van nekem egy kedves, hűséges házőrző állatom. Szeretem is, védelmezem is. De jön egyszer egy parancs, hogy minden ilyen állatot meg kell kötni, nehogy kóborló, beteg fajtestvérei megharapják. Ha meg nem kötöm, jön a csendőr s agyonlövi. Nem akarom, hogy baja essék az én hűséges házőrzőmnek, azért megkötöm. Nem szive-

sen türi, mindenáron szabadulni akar és a maga módja szerint valósággal zugolódik, szemrehányásokat tesz. Hiába magyaráz-nám neki, hogy nem akarok én rosszat, hogy épen azért kötöt-tem meg, mert javát akarom: úgy sem érti meg. Szegény állat-nak a gondolatai nem az én gondolataim és nem tudja, hogy azért okoztam neki fájdalmat, vagy legalább is kellemetlen érzést, hogy egy igazi nagy bajtól, veszedelemtől megőrizzem.

Testvéreim, sokszor Isten is megkötöz bennünket valami bajjal, fájdalommal, azért, hogy megőrizhessen bennünket sok-kal nagyobb veszedelemtől, amit mi véges emberi értelmünkkel előre nem látunk, de amit ő, a mindentudó, eleve meglát. Talán épen a bűn, az istentagadás, az örök halál és kárhozat az, ami-től visszatart bennünket. És mi mindezt nem tudva, imádkozunk, hogy ettől, vagy attól a bajtól mentsen meg, holott az a baj talán épen kötelek, mely nem engedi, hogy vesztünkbe, a Ielki pusztulásba tántorodjunk.

Aztán lehet, hogy amiért a gyermek, az ifju könyörög, Isten azt csak a férfiunak, vagy az aggastyánnak adja meg. Mert Isten kiválasztja az alkalmas időt a kérések, az óhajtasok és imák teljesítésére. Megvárja például azt az időt, amikor az imádkozó méltó lesz arra, hogy kérése teljesedjék.

Ime, a mai magyar nemzedék is sokat kéri Istent. Igaz, hogy sok a bűnünk és gyarlóságunk, van miért bűntöt és bűn-bánatot tartanunk, de, hogy ne kérnénk eleget az Istent, azt senki sem mondhatja rólunk. Annyi fájó, annyi buzgó imádság régen nem szállt fel magyar szivekből az egekbe, mint nap-jainkban. S Isten még sem segít! Legalább nem úgy, amint mi szeretnők.

Miért nem? Azért, mert ha vannak is köztünk igazán élő hitű, komolyan keresztény lelkek, de a nagy tömeg, a többség nem érdemli, hogy ráragyogjon Isten kegyelmének verőfényes napja! Mert még nem törött meg dacos természetünk. Még nem tisztultunk meg a bűntől. Sőt mindig több és több a bűnünk! Ha most Isten hamarosan segítene rajtunk s visszaadná, amit elvesztettünk, amiért kesergünk: hazánkat és a boldog béke, gondtalanság napjait, akkor bizony megint igen könnyen elfelejt-keznénk ÓrOLA s megint csak a mindennapi bűnös élet bálványait szolgálnók Őhelyette.

És épen ezért: hiába csinálunk mi békét, avagy háborut, hiába vergődünk, hiába erőlködünk, *Isten nem fog segíteni raj-tunk, amíg méltók nem leszünk rá!* Sőt, ha mindent meggondo-lunk, mindent megfontolunk, még zugolódni sincs okunk, inkább örülnünk kell és hálát kell adnunk, hogy ama végtelen Kegye-lem a köztünk levő negyven, harminc, husz, tíz, öt igazért a mai napig megtartott s az eddigieknél nagyobb nyomorúságoktól megóvott bennünket! Ez is egy kemény és komoly bűjti igazság. Erdemes rajta elgondolkodni.

Majd ha nagy lesz a mi hitünk, majd ha a szív mélyéből

szomjuhozik népünk egy jobb, tisztultabb élet után, majd ha nemcsak ajkunkon, de szívünkben s minden tettünkön ott lesz Isten neve és képe, majd akkor üt a szabadulás órája! Addig azonban nem! Majd ha világosan látjuk, hogy csak az égből jöhet minden tökéletes ajándék, majd ha szívvel-szájjal valljuk, hogy nem adatott más név, mely által meg kell tartatnunk, csak az Ur Jézus Krisztus neve, akkor majd megkapjuk a választ imáinkra: „Nagy a te hited, legyen a te kívánságod szerint!”

III. Igaz ugyan, hogy már itt-ott eddig is megszólalt bennünk a bűnbánat. Vannak pillanatok, amikor ráeszmélünk bűneinkre, amikor erőt vesz rajtunk valami komolyabb hangulat. De ez nem elég! Az evangélikus egyház a Szentírás alapján azt hirdeti, hogy a keresztyén bűnbánat nem csupán hangulat, ami egy-egy nyomasztó kedélyállapotban meglep bennünket; nem is egy-egy bűnbánati ima elmondásában áll! Így igen könnyen és akárki tarthatna bűnbánatot. Így igen könnyen és kényelmesen végezhetnénk bűneinkkel s lehetnénk úgynevezett „megtért bűnösök.” De hát ez nem megy olyan könnyen. A keresztyén bűnbánat sokkal mélyebb és komolyabb valami, semhogy azzal bárki is egy-két külsőséges cselekvés, vagy akár szertartás árán végezhetne.

Mert a keresztyén bűnbánat egész életünk teljes odaadásában s Istennek szentelésében áll. Csak az mondhatja el magáról, hogy bűnbánatot tart, aki napról-napra, egész életén keresztül jobbitja magát.

Mi az igazi böjtölés? A bűnbánat? Mi evangélikusok is böjtölünk. Csakhogy nem étellel, húsnak s más egyébnek meg nem evésével, hanem bűneink Isten előtt való megvállásával, megbánásával s azzal a fogadással, hogy amennyire csak tölünk telik, kerülünk minden bünt. Ezt tesszük különösen az UrvacSORA vételekor. Ez az igazi evangélikus böjt! S aki ezt nem gyakorolja, az nem is igazi evangélikus! Azt tanítjuk, hogy a keresztyén embernek nem az ételektől vagy a jóllakástól, hanem a büntől kell tartózkodnia s aki minél jobban le tudja győzni bűneit, minél jobban megtisztítja szívét és életét, annál jobb evangélikus, annál jobb követője Krisztusnak. Mert nem az üres gyomor, hanem a tiszta szív tesz bennünket Isten előtt kedvessé; hiszen egészen nyilvánvaló, hogy Isten előtt nem az a fontos, hogy mit *eszünk*, hanem hogy mit *teszünk*, különösen pedig az, hogy mit *érezünk*.

Epen így: bár közönséges emberi gondolkodás szerint igen nagy baj az, ha az embernek a teste és egészsége forog veszedelemben, de keresztyén gondolkodás szerint, sőt mondhatnánk Jézus Krisztus szemében ennél sokkal nagyobb baj az, hogy valakinek a lelkét és üdvösségét fenyegeti a romlás és pusztulás.

IV. Az a kanaanita asszony, aki gyermekének életéért retgett, ezt bizonyára nem tudta. De mi, testvéreim, tudjuk, hogy

a testi betegségnél sokkal nagyobb vészély a lélek betegsége: a bűn, s a test halálánál a lélek halála: a kárhozat. S azért, ha gyermekeink, vagy más hozzátartozóink részére az Égtől várunk segítséget, ne csak testükre, hanem sokkal inkább lelkükre is kérjünk áldást. Ha jó keresztények vagyunk, akkor arra kell kérnünk az Istent, hogy ne csak a betegséget, hanem a bűnt is távolítsa el azoktól, akiket szeretünk.

Lehet, hogy tinéktek testvéreim, akik most engem hallgatók, családotok minden tagja egészséges — testileg. Adja a jó Isten, hogy így legyen! De a mostani böjti napokban, amikor az egyház gyásza azt hirdeti nekünk, hogy az Ur Jézusnak épen az emberek bűnei miatt kellett meghalnia, — be kell vallanunk, hogy lelkileg mindannyian betegek, azaz bűnösök vagyunk. Ajánljuk hát szeretteinket is, magunkat is a Mindenható kegyelmébe és az Ur Jézus Krisztus büntől megváltó könyörületébe. Valljuk és higyjük, hogy sem égen, sem földön nincsen senkiben másban üdvösségünk, csak a Krisztusban, csak ő tud megszabadítani és meggyógyítani minden bajunkból és bűnünkéből.

S ha ezt rendületlenül hisszük és kitartóan kérjük, akkor Az, aki a kanaanita asszony kérését meghallgatta, holott az gyermekének csak egészségét és testi jólétét kérte, bizonyára meg fog hallgatni minket is, amaz áldóan megnyugtató igékkel: „Nagy a te hited, legyen néked a te kívánságod szerint.” Amen.

Hering János,
veszprémi ev. lelkész.

Hazafias egyházi beszéd március 15-én

(Ezen beszéd, némi változtatással, németajku, de magyarosodó határszéli gyülekezetben tartatott 1924-ik évben, mely alkalommal a katonai s községi előljáráóság valláskülönbség nélkül az ev. templomban jelent meg. E németnyelvű egyházban nemzeti ünnepeken (márc. 15., aug. 20.) mindig magyar nyelvű istentisztelet tartatik. Magyar nyelvű istentiszteletek bevezetésénél ajánlatos, hogy a szónoklatot más gyülekezetbeli, vagy egy magyar tábor lelkész végezze Tudunk magyarországi németajku gyülekezeteket, hol a hívek jó része bár már magyarul is ért, még magyar istentiszteleten soha részt nem vett, magyar szónoklatot, egyházi éneket nem hallott s így nem csoda, ha idegenkedéssel viseltetnek minden iránt, ami magyar.)

I. Kor. 9, 24—27.

Ünneplő Gyülekezet! Kedves Honfitársaim! Isten nevében, szeretettel üdvözlöm a templomunkban megjelent március 15-ét ünneplő közönséget. Üdvözlöm a hatóság kiküldötteit, a katonai parancsnokságot, községi előljárókat, a gyülekezet minden egyes tagját, az ifjuságot mint szebb jövőnk reménységét, üdvözlöm azokat is, kik az állam nyelvét, a magyart bár teljesen még nem értik, de megjelenésükkel bebizonyították, hogy a magyar haza,

az ő hazájuk is, a magyar haza öröme az ő örömük, siralma az ő siralmuk, a magyar haza szabadsága az ő szabadságuk, rabsága az ő rabságuk is. 76 évvel ezelőtt 1848 márc. 15-én a magyar ifjuság *Kossuth, Petőfi, Jókai, Vasvári* vezetése alatt, egy 24 óra alatt, kivivta azokat a magyar nemzeti jogokat (függetlenség, önálló hadsereg, robott eltörlése, törvényelőtti egyenlőség, sajtó- s vallásszabadság stb.), melyeket elődeik hosszú évek keserves küzdelmén át kivívni nem tudtak. S a függetlenség, népek szabad rendelkezése, egyenlőség, — gyönyörű erkölcsi eszmék — kivívására az impulzust, a kezdeményezést Bécsen át *Páris*, a népszabadság, a testvériség akkori metropolisa, adta meg. De míg *Párisban* és *Bécsben* ezekért a jogokért vér folyt, addig nálunk *Budapest*en 1848 márc. 15-én, a gazdag a szegény-nyel, ur a szolgálával, nemes a jobbággal a hazaszeretetben összeforrva, leirhatatlan lelkesedéssel, egy akarattal, *vér nélkül* vívták ki a nemzet alkotmányos szent jogait. A márciusi szellő akkor valóban a szabadság, egyenlőség és testvériség zászlait lengette.

Ma is lengnek a zászlók!... Ámde azt a Magyarországot ábrázoló piros, fehér, zöld zászlót szeretném ma fekete gyászfátyollal betakarni, szeretnék reáborulni s azt könnyeimmel öntözni!... Mert ime mivé lett *Árpád* országa, *Szent István*, *Hollós Mátyás*, *Nagy Lajos* birodalma?!... Hova lett a népek szabadsága, önrendelkezési joga, az egyenlőség, testvériség, igazság?... *Páris*, *Trianon* felől ma nem a szabadság, az egyenlőség és testvériség, hanem a zsarnokság, a gyűlölség sorvasztó szele fúj. A francia revansnak, a francia-német gyűlölködésnek, a szláv hatalmi törekvéseknek, drága magyar hazánk esett áldozatul. A francia, az angol, *Trianon* a balga, a helyett, hogy a magyart erősítette volna, bennünk bűnbakot keresve, természetes határok övezte, földrajzilag, gazdaságilag, megélhetés tekintetében egybetartozó országunkat, az éhes szomszédok martalékaul dobta. Magyar hőseink verejtéke, vére áztatta magyar föld, e második édes anyánk, mint a bibliai *József*, testvéreitől kifosztva, a megaláztatás mélységébe dobva, s „arra menő kufároknak“ (oláh, cseh s uram Isten, még volt szövetségesünk, az osztrák-német is megvett egy vonagló testrészt) eladva, úgy van kifesztve, megsebezve *Európa* közepén, mint *Krisztus* a keresztfán!... Itt vagyunk mi is a déli végeken megcsonkítva, megsebezve. Saját szemeinkkel látjuk, határainkat *Trianon* úgy alapította meg, hogy míg házunk itt van, addig kertjeink s földjeink a másik országhoz csatoltattak. *Rokonaink*, *véreink* nagy részétől el vagyunk zárva. *Megcsonkítva* mi sem tudunk megélni s az elszakított részek is megváltás után sikoltanak. Oh, vajjon mit szólnának ehhez honfoglaló hőseink, az 1848. márciusi napok vezérei, szabadságharcunk vértanúi, egy *Battyányi*, egy *Kiss Ernő*, *Damjanics* és *Leiningen*, mit a reánkényszerített világháboruban elesett hős fiaink, ha sirjaikból feltámadva most

itt megjelenének? ... S vajjon mit szólunk mi? ... Mit tegyünk mi? ... Tétlenül vesztegeljünk, sopánkodjunk, sirjunk, mint egykor Izrael népe Babilon vizeinél? ... Akasszuk fűzfára lantunkat, némuljon el a dal, torkunkon akadjon a fohász, szünjön meg az alkotó munka s hitünk szárnysegegett madárként reménytelenül hulljon a porba?! ... Nem, nem, soha! ... Nekünk nem szabad csüggednünk, nekünk böjtöt tartva, vagyis multakon okulva, mulasztásainkat kelyre hozva, *uj életet* kell kezdenünk, a népek nagy küzdelmében *uj versenyre* kell kelnünk. Ámde küzdelmünknek, életünknek *nemes célkitűzés* nélkül értelmelen nincsen. 1848 március 15-én és a szabadságharcban égi fényben tündöklött a *magyar hazaszeretet*. A hazaszeretet a legszebb keresztény erények egyike, mely nemes szent célra hevit és sarkal bennünket is. És ez a cél, mely felé a hazaszeretet minket teljes erővel sarkal, mely felé minden energiát latba vetnünk kell, a „*Mennyország*“ és pedig egy földi és egy égi mennyország. A földi mennyország: *Magyarország*, melyet a költő így fejez ki: „*Csonkamagyarország nem ország, egész Magyarország mennyország*“, s az égi mennyország: Isten országa, melyről az Ur így szól Máté evangélioma 6, 33-ik versében: „*Keresétek először Isten országát és az ő igazságát és ezek mind megadatnak néktek.*“ A cél tehát a meg nem csonkított *Nagy-Magyarország és Isten országa*. E kettős cél megvalósítására a felolvasott szent íge, kettős feladatot ró ránk: *testünk s lelünk* harmonikus kiművelését.

I.

Egy régi latin közmondás azt mondja: *In mens sana in corpore sano*, vagyis ez azt jelenti, hogy: „*Ép testben van ép lélek*“. Egy országnak, mely a világ porondján meg akarja állni helyét, mely élni, fejlődni, naggyá lenni akar, mely a népek versenyében az első közé akarja magát kiküzdeni, erős, egészséges, edzett ifjakra, polgárookra van szüksége.

Pál apostol a Korinthusbelieknek azt írja: „*Nem tudjátok-e, hogy akik versenypályán futnak, mindnyájan futnak ugyan, de egy veszi el a jutalmat, úgy fussatok, hogy elvegyétek.*“ Az apostol Görögországban tartani szokott régi olympiai versenyekre céloz. A görög nép abban az időben elnyomva, megsebezve, a római birodalom járma alatt nyögött. Az őt fojtogató ellenség jármát csak úgy tudta volna magáról lerázni, ha erősebb lett volna. Azért különösen az ifjuság erejének kiművelésére és fokozására egyes görög városok s azok vezetői figyelemreméltó, sőt itt-ott szinte tulszigoru intézkedéseket tettek. Spártában különösen a testi erő és harcképesség növelését szorgalmazták. Elfogadták *Lykurgus* híres testnevelési törvényét. Az egészségtelen, béna, satnya gyermekeket, — mint amelyek az államra nézve hasznavehetetleneknek látszottak — kítették a ragadozók s vadak zsákmányául a város közelében levő Tayge-

tus hegység kopár szikláira. Az életben hagyott ép, egészséges fiugyermekeket pedig hét éves korukban édes anyjuk nevelése alól kivették s az állam szigorú felügyelete alá helyezték. E gyermekek állami testgyakorló, tornaintézetekben, az u. n. gymnasiumokban nevelkedtek. Itt gyakorolták magukat a futásban, birkózásban; megtanultak engedelmeskedni, az öregeket, feljebbvalóikat tisztelni, mértékletesen élni, hideget, meleget, éhséget, szomjuságot eltűrni. Korinthusban öt évenként versenyjátékokat tartottak. Hónapokkal az előtt készültek erre a görög ifjak. Egész nap treniroztak. Mértékletesen éltek, vigyáztak egészségükre, önmegtartóztatók voltak, önfegyelmet gyakoroltak. Erre céloz az apostol, midőn azt mondja: „*Mindaz pedig, aki a pályafutásban tusakodik, mindenben magatürtető.*” S mikor elérkezett a verseny napja, Görögország minden ifja, férfia a korinthusi olimpiádra özönlött, sőt itt volt mint néző közönség az egész ország népe. Mindenki szívdobogva várta a verseny eredményét. De leginkább azok, kik a versenyben résztvettek. Egyetlen cél hevitette ezeket: első lenni a futásban s a jutalmat megnyerni! . . . Mindenki futott, de az elsőséget, a jutalmat csak egy, egyetlenegy, nyerhette el. És ez a jutalom, a melyért versenyeztek, melyért minden erejüket latbavetették, nem volt egyéb, mint egy szerény, egyszerű cser, vagy babékoszoru. Amde ezért küzdeni érdem és dicsőség vala. Aki ily koszorut elnyert, azt óriási diadallal s lelkesedéssel fogadták, szülőhelye diszpolgárává választotta, adóját elengedték s általában mindenütt úgy ünnepelték, mint az ország megmentőjét.

Nekünk is van ily koszoruk, amely felé törekednünk kell, melynek elérésére minden energiánkat latba kell vetnünk, minden áldozatot meg kell hoznunk: a Kárpátok koszoruzta Nagymagyarország. Először természetesen a megtépelt koszorú még megmaradt darabját kell helyreállítanunk s azután az irigy, gonosz kezek letépte többi leveleket s virágokat hozzáilleszteni; — először a megcsonkított hazai föld tetemét kell öntudatra hozni, meggyógyítani, megerősíteni s azután minden lehető és törvényes eszközzel az erőszakkal elszakított vérszállakat visszacsatolni. Igen, Csonkamagyarországot kell mindenképp előtt talpraállítani, életképessé tenni. A még meglevő ipari, gazdasági erőinket kiaknázni, pénzügyünket, hitelünket helyreállítani. S e célból meddő szócsaták, önző érdekeket hajhászó személyeskedés helyett, osztály, párt és felekezeti különbség nélkül hazánk minden polgárának össze kell tartani, össze *kell* forni a dolgozni akaró és tudó munkás magyar hazaszeretetben. Hiszen ha ezt tesszük, akkor csak keresztény egyházunk alapítójának, a Krisztusnak parancsát fogadjuk meg, ki megmondotta: „Adjátok meg a hazának, ami a hazáé!” S országunk bölcse, Deák Ferenc óhaja szerint járunk el, kinek jelszava volt: „A haza minden előtt!” Ifjuságunknak pedig, jövőnk reménységének úgy, mint egykor a görög ifjaknak, készülni kell a

nagy Olympiádra, a halálosan komoly versenyre azért a drága jutalomért, azért a koszoruért, mely ma még megnyírbálva, úgy megtépázva a porban hever. Nyerni vagy veszteni, győzni vagy elbukni, élni vagy halni, csak ez lehet a jelszó! S ezért ifjainknak, mint a spártaiaknak, ép, egészséges testtel, fegyelmezett idegekkel, edzett izmokkal kell a vitézi tornára felkészülniök. Bár itt-ott — kormányunk által kiadott testnevelési törvény, cserkész és levente egyesületek hatása folytán — örömmel látjuk az előkészületeket s állapítjuk meg némely helyeken a szép eredményt, ámde gyermekeink, ifjuságunk nagy része, sajnos, még mindig testileg gyenge, beteg. Közegészségünk leromlott, nagy a gyermekhalandóság. A tüdővész, az alkohol, a mértéktelen, könnyelmű életmód, a bűn sokat időelött munka- s harc- képtelenné tesz, elsorvaszt, sirbadönt. Erősíteni, fegyelmezni kell azért a testet önmegtartóztató, józan, mértékletes étellel, tisztességes, kitartó munkával. Ifjaink ne feledjék el, ha hazánkat sirjából fel akarják támasztani, akkor nekik önmegtagadóbbaknak, fegyelmezettebbeknek, edzettebbeknek, ügyesebbeknek, kitartóbbaknak kell lenniök, mint az ellenségnek, ha a népek versenyében elsők akarnak lenni, akkor szorgalmuk, intenzív gazdálkodásuk, iparuk, kereskedelmük által szebbet, jobbat, többet kell termelniök, produkálniok, mint a többi országbelieknek; s mivel az u. n. jóvátétel még mindig kísért, mivel a rab- ságból kis országunkba menekültek segélyért kiáltása, a rokkant- jaink, árváink, tanintézeteink, tisztviselőink nyomora újabb és újabb terhek elviselését zudítják reánk, készüljünk el mind- nyájan a lemondásra, áldozatra, edzük meg magunkat úgy, hogy képesek legyünk a legnagyobb kereszt elviselésére. Né- zük csak, mily igénytelenek, fegyelmezettek, mily óriási terhet visel a kis Bulgária, Dánia, a finnek országa. *A győzelem sikere a lemondás, a fegyelmezetség, a teherbíróképesség.* Krotoni Milos a görög történelem szerint mindenek csodálkozására a hátán egy hizott ökröt vitt a korinthusi versenypordonon ke- resztül s e rettentő testi erejét ama szívós gyakorlat által érte el, hogy azt az ökröt kis kora óta minden nap keresztülvitte a versenypályán. Az ősi magyar erőnek és vitézségnek mindig nagy hire volt. Ki ne ismerné a magyar-török harcokból egy Hunyady Mátyás, Kinizsi Pál, Zrinyi Miklós történetét, világra- szóló hősi tetteit. Hiszen az osztrák-magyar aera alatt — mi- után osztrák vezetők még háborút sohasem nyertek — az a jel- lemző hír kapott szárnyra, hogy magyar katonasággal a nagy- német vezetőség a világot is meg tudná hódítani. S most önzet- len, vitéz magyar vezéreink vezetése alatt ne tudnánk eredmé- nyeket elérni, jogainkat kiküzdeni? Igaz, óriási, nagy és sok a mi ellenségünk, ámde Góliáth is nagy volt, mégis a kis Dávid testi ügyességével s Isten segítségével legyőzte az óriást. A Kisfaludy Társaság Jókai ünnepén egyik ékesszavu püspökünk Magyarországot határait is tullépő Jókai költészetére célozva, azt

mondotta: „Csak olvassa, kavarja Jókai költészete az alvó magyar lelkeket. Mélyen a föld alatt hallgatagon vár ez a lélek, sötét, fenyegető, acélkék tükre. De ha jön egy parányi tárgyakár egy kavics, amit egy gyermek keze dobott el, akár egy üszög, amit egy felettünk elszálló madár ejt el, mint leégett fészke maradékát, megszületik az új Magyarország.” Hadur engedje, hogy úgy legyen! Amde ez még nem minden. Nem minden, ami a teljes, tökéletes üdvre, boldogságra szükséges. A földi ország, a földi haza, muló, romló, romló koszoru, csak átmeneti állomás reánk és minden más népre nézve is, miután mi csak „jövővények és vándorok vagyunk, nincs itt maradandó városunk, hanem csak a jövődöt keressük.”

II.

Ez a jövődö ország lebeg Pál apostol szemei előtt, midön szentleckénkben tovább azt mondja: „Azok azért futnak ugyan, hogy romló koszorut nyerjenek, mi pedig romolhatatlant.” „Azok” t. i. a korinthusi olimpiádokon versenyzök muló dicsőségért, földi mennyországért küzdenek, mi a szebb jövődöt keresök, a Krisztus által megváltottak, egy egyetemes, örök, szent eszményért, az égi mennyországért, Isten országáért harcolunk. Isten országá az a romolhatatlan, megcsönkithatatlan, teljes, tökéletes ország, ahol Isten szent akarata megvalósul. Isten országá a mi jobbik „én”-ünk, a mi bensönk, — Jézus azt mondja: „ti bennetek van”, bennünk kell, hogy legyen — a tiszta szívnek, a jó lelkiismeretnek országá, hol a hit, szeretet, remény soha el nem hervadó virágai virulnak. Itt nem az irigység, féltékenység szülte öldöklő háborut, hanem a békét készítik elő, itt nem az elkeseredés tüzét élesztik évezredes gazdasági és erkölcsi kultura lerombolásával, hanem becsületes őszinteséggel viszik keresztül a lefegyverzést, államok, népek boldogítását; nem a harangokat viszik el ágyuk öntésére, hanem az ágyukat, tankokat hozzák vissza a vérmezöröl harangok öntésére, „megfáradtak és megterheltek” hívogatására, megholtak elsiratására; s a szuronyokat itt nem gyilkolásra, hanem gazdasági ekék és kaszálk kikészítésére, az ekrazitot és srappnellét nem emberi élet kioltására, hanem sziklák repesztésére, bányák nyítására, közutak javítására fordítják. Isten országá ez az égi mennyország, a szabadságnak, az egyenlőségnek, a testvériségnek tényleg megvalósult országá, hol Krisztus által a büntöl szabadok, Isten előtt valóban egyenlök s egymásközött mindnyájan testvérek vagyunk. Isten országá az a népszövetség, hol a népeket valóban az önzetlen szeretet köti össze, az a hágai békepalota, hol tényleg a békesség honol, az az édenkert, melynek határan nem szuronyos katonák, hanem szelid angyalok állnak, hol „együtt lakik a farkas a báránnyal, a párduc a kecskegödölyével, hol az igazság és béke csókolgatják egymást.” — És ez az Isten országá még földi életünkben már itt bennünk, közöttünk, Magyarorszá-

gon s minden más országban is megvalósulhat, már ide lehozhatjuk az eget, már itt e földön megvalósíthatjuk mennyországunkat. Isten országa ugyanis felöleli nemcsak az egyént, bensönket, hanem a családot, a társadalmat, a hazát, felebarátainkat, szomszédainkat, barátainkat, ellenségeinket, itt mindenütt azért a romolhatatlan koszoruért, azért a jobb jövőért, tökéletes országért lehet, sőt kötelességünk is küzdeni, versenyezni.

A korinthusi versenyeken csak görögök és csak ifjak, férfiak vehettek részt s a jutalmat csak egy nyerhette el. Isten országáért, e romolhatatlan koszoruért — azt mondja az apostol — nem, kor, rang, faj különbség nélkül *mindenki* versenyezhet s a jutalmat *mindenki* elnyerheti. A szeretet és béke, az egyenlőség és testvériség, a kegyelem és üdv honából az Ur senkit kizárni nem akar. — S e jutalom elnyerésének feltétele: a *lélek* kiművelése, nevelése, nemesveretősége. Érdekes, hogy Görögország másik városában, *Athénben* a spártai testi neveléssel szemben, különösen a *lélek nevelését*, az erkölcsi nemességet, műveltséget szorgalmazták. Ugy az ifjakat, mint a leányokat itt a tudomány elsajátításában, olvasás, írás, ének, zeneművészet, földművelés, kereskedelem szakoktatásában részesítették s tőlük szigorú erkölcsi tisztaságot követeltek.

Nekünk, kedves honfitársaim, ebben a széttépett, kül- és bellellenség által letiport beteg, lábbadozó országban a spártai és athéni nevelést össze kell egyeztetnünk, a test és lélek kiművelését, Nagymagyarország s Isten országa elnyerését harmoniába kell hoznunk, mégis úgy, hogy a lélek kiművelésére, nevelésére kell a főszólyt fordítanunk. S ezt a főcélt nem szabad soha szem elől téveszteni. Pál apostol azt mondja a szent íge szerint: „Én azért úgy futok, mint nem bizonytalanra, úgy viaskodom, mint aki nem levegőt vagdos, hanem *megsanyargatom testemet és szolgává teszem.*“ A test nevelését nem szabad ugyan elhanyagolnunk, mert hisz „ép testben van ép lélek“ s a „test a szentlélek temploma“, ámde a testet, a nyers testi erőt és vágyat vissza kell szorítani, meg kell sanyargatni, fékezni s a nevelést úgy kell irányítani, hogy a *lélek uralkodjék a test felett*. Mert az igazi gazdagság a lélek gazdagsága, a valódi, a tartós győzelem a lélek győzelme. A test muló, törékeny, sokszor rosszindulattal, önzéssel, a lélek pedig, mely isteni szikra, mindig a jóra, szépre készséggel, hittel, türelemmel, megbocsátással, Istenfélelemmel van tele. Azért figyelmezteti Jézus Máté 26, 41 szerint tanítványait: „Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek, mert jóllehet a *lélek kész, de a test erőtelen.*“ Amint a testet, úgy a lelket is nevelni, erősíteni, versenyképesé kell tenni. Meg kell erősíteni a lelket keresztényi szent érzelmekkel, bölcsességgel, imával, hittel. Nekünk a lelkiek terén nagyobbaknak, elsőeknek kell lennünk, nem törődve azzal, ha elleneink lelketlenek, szívtelenek is. Magyar hazánk minden fiának, polgárának jobbnak, vallásosabbnak, erkölcsösebbnek

kell lenni, mint más országbelinek. Nekünk nagyobb szeretetet, őszintébb megtérni akarást, megbocsátó készséget kell felmutatnunk, mint az ellenségnek. Egyházi és politikai vezetőinknek éberebbeknek, katonáinknak kötelességtudóbbaknak, tanítóinknak tudományosabbaknak, orvosainknak, mérnökeinknek képzetebbeknek, kereskedőinknek s gyárosainknak ügyesebbeknek s becsületesebbeknek, munkásainknak kitartóbbaknak, cselédeinknek hűségesebbeknek s mindnyájunknak öntudatosabb, lelkesebb hazafiaknak kell lenni, mint a szomszédoknak, mint más nemzetbelieknek.

És e tekintetben nekünk, kik itt a végeken örként állunk, jó példával kell előljárnunk. A legfőbb jóért, a legszentebb célért, mennyországunkért, fáradhatatlanul dolgoznunk, küzdenünk kell még világi örömeink lemondásával, testünt sanyargatásával is, „*hogy*, — mint Isten országáért küzdők porondján magát az első helyre felküzdő Pál apostol mondja — *mig másoknak predikálok, magam valami módon méltatlanná ne legyek*“.

És ezt az országot semmi kincsért, hirért odaadni, elvesztegetni nem szabad. Mert „mit használ valakinek, ha mind e világot megnyeri is és az ő lelkében pedig kárt vall“.

A boetiai király szépséges leánya *Atalanta*, a versenyfutásban az elsők közé küzdötte fel magát. Több ifju szerette volna őt nőül venni. Ő azonban kijelentette, hogy csak annak adja kezét, ki őt a futásban legyőzi; akit azonban ő győz le, azt kérlelhetetlenül megöli. Sok nemes ifju versenyzett a szép királyleány kezéért, ámde a királyleány könnyedén legyőzte őket s így a legyőzöttek halállal lakoltak. Ámde egyszer jött egy ifju, névszerint Hyppomenes, ki egy csillogó szép aranyalmát véve a kezébe állt ki a versenyre s mikor javában futottak eldobta az aranyalmát s míg a királyleány, hiuságában, pillanatra megállt s az aranyalmát felvette, az ifju Hyppomenes ez által előnyt nyert s így legyőzte a királyleányt.

S ha nehéz is a küzdelem, ha viharok dülnek is felettünk és körülöttünk, jövőnk boldogságát, azt a szent célt szem elől tévesztenünk egy pillanatra sem szabad.

Egy ifju, amint egy történetben olvastam, hajószolgálatba akart állni. A hajóskapitány kérdezte tőle tud-e mászni. Hogyne tudnék felelé az ifju, hisz otthon is próbáltam már, mikor a legmagasabb jegenyefa tetejére felmásztam. Mikor azonban egy vihar alkalmával felküldte a kapitány az ifjut az árbóckötél tetejére, melyet a sivitó szél tépett, szagztatott s onnét lenézett a mélységre, félni, szédülni kezdett. A kapitány látván az ifju ijedtségét, felkiáltott hozzá: „*Tekints felfelé!*“ s ime midőn az ifju felfelé tekintett, elmúlt ijedtsége, szédülése s bátran megküzdött a viharral s érte el célját.

Ha magunk és hazánk egén nehéz viharok is dülnek, ha megvagyunk is tépve és sebezve, soha ne csüggedjünk, tekint-

sünk fölfelé; Isten megsegít. Népek és lelkek versenyében földi és égi mennyországunk, az új Nagymagyarország és Isten országa elnyeréséért midőn testünket, lelkünket kimüvelni igyekezünk, a Mindenható Isten, a legfőbb, a legigazságosabb versenybíró kezébe tegyük le sorsunkat s dicső jutalmunk el nem marad. *Ha istenői leszünk eljő a mi országunk!* Ugy legyen! Amen.

Vértesi Zoltán.

Bőjt 3. vasárnapján.

Lukács 11, 14—28.

K. H! Midőn e komoly böjti hetekben, melyeket Jézusunk szenvedéseinek emlékére szentelünk, megemlékezünk arról, hogy Jézusnak a bűn miatt kellett szenvednie és meghalnia, akkor eszünkbe jut az a kötelességünk, hogy nekünk is harcolnunk kell a bűn ellen. Nem is lennének méltók az emberek bűne miatt szenvedett Jézus Krisztushoz és nem részesülnénk bűneink bocsánatában, ha nem törekednénk teljes erőnkkel küzdeni a bűn ellen. Annnyival inkább kell az embereket a bűn elleni harcra felhívni, mert borzasztó bűnökről hallunk. Legutóbb is az ujságok szörnyű gonoszságokról hoztak hírt. Bizony, sok keresztyén ember szégyenkezve nézhet a vad pogányokra is és valóban szégyene a keresztyén társadalomnak. Nem lehet, nem szabad a bűnnek terjedését, pusztító uralkodását közönnnyel, gyáva nemtörődomséggel nézni, hanem mindenkinek kötelessége harcolni a bűn ellen, még a kisebb bűn ellen is, minden bűn ellen. Ennek a kötelességnek teljesítésére Megváltónk újra meg újra felhívja az embereket. Különösen e böjti időben buzdít a vizályt, a bajt, a kárhózatot előidéző gonosznak eltávolítására, kiűzésére. Teszi ezt a felolvasott evangéliumi történet által is, fogadjátok meg az ő parancsát: *Üzzétek ki a vizály gonoszszellemét*

1. a szívből,
2. a házból,
3. az országból és
4. az egyházból.

I.

Üzzétek ki a vizály gonoszszellemét a szívből. „És ördögöt úz vala ki, mely néma vala. És lőn, mikor kiment az ördög, megszólalá a néma; és csodálkozáék a sokaság.” Az az ember beteg volt testileg, mert néma volt és beteg volt lelkileg is, mert nem szólt Istennek nagyságos dolgait. Benne volt a bűn, a gonosz, ez harcra kelt a jó ellen és elnémitá abban az Isten dicséretét. De Jézus segítségére jött annak az embernek, kiűzé abból az ördögöt és meggyógyula az ember testileg, lelkileg, mert szóla, szólt Isten nagyságos dolgait is és a sokaság méltán csodálkozáék azon.

Minden ember szívébe bele akar költözni a gonosz. És gyakran látjuk, hogy a kicsiny emberi szíven a jó gondolatok és indulatok mellett sok rossz gondolat és indulat is foglal helyet. Ezek aztán harcra kelnek a jó ellen, viszályt idéznek elő és arra törekszenek, hogy elnémitsák az emberben az Isten dicséretét. Sok ember aztán sok jó mellett sok rosszat is megenged magának és halad nem üdve, hanem a kárhozat felé. Üdvözítő Jézusunk nem akarja ezt. Ő segítségére jön az embernek, hogy ez ellene álljon a bűnnek, kiüzze kebléből, szívéből, — Jézus segítségével, — a viszálykodás gonosz szellemét.

Ti, Kedves Híveim, értsétek meg és teljesítsétek az Urnak parancsát: Üzzétek ki a viszály gonosz szellemét szíveitekből, hogy legyenek szíveitek tiszták. Meglássátok nektek is szól az ígért: „Boldogok, akiknek szívök tiszta, mert ők az Istent meglátják.” (Máté 5, 8.) és aztán a szívnek teljességéből fog szólni a száj. Nem maradtok némán, hanem dicsőíteni fogjátok az Istent ajkaitok beszédeivel és kezeiteknek cselekedeteivel boldogságtokra és üdvösségetekre.

II.

Üzzétek ki a viszály gonoszszellemét a házból is. „Őpedig tudván azoknak gondolatát, monda nékik: Minden ország, amely magával meghasonlik, elpusztul és ház a házzal ha meghasonlik, leomol.” Igen, amely házban meghasonlás van, amelyben a családtagok a bűn által vezetettve egymás ellen támadnak, ott a leomlás, a pusztulás előbb-utóbb bekövetkezik. Ha látunk házassági frígyet felbomlani, házastársakat egymástól elválni és kutatjuk a bontóokot, rendszerint megtaláljuk azt a bűnben, mely viszályt idézett elő. Bűnös család a márványpalotában is pusztul; ellenben a jónak követői a szalmafedeles kunyhóban is boldogulnak. Helyesen cselekszik azért egyházunk, mikor azzal az utasítással bocsátja el az új párokat az oltártól a házasság virágos útjára, hogy öltözzék fel a szeretetet, az Isten és az egymás iránti szeretetet. Helyesen járnak el azok a hitestársak, azok a gyermekek, azok a családtagok, kik Jézus tanítását követve szentségben igyekeznek élni, a családot igazán szentté avatják, teszik. Így már eleve távoltartják házuktól a viszály gonosz szellemét és tapasztalják, hogy boldog ház az, melybe az Ur Jézus Krisztus lakozik. Ki ne akarná ezt elérni? a saját házán tapasztalni? Legyen azért mindegyikünknek jel-szava az ősz Józsuének mondása: „Én azonban és az én házam az Urnak szolgálunk.” (Józs. 24, 15.)

III.

Üzzétek ki a viszály gonosz szellemét az országból is. „Minden ország, amely magával meghasonlik, elpusztul.” Mondotta az Ur, mikor az ördög kiüzéséről beszélt és mikor az ördögöt kiüzte. Látta más országoknak, meg a saját népe országának sorsán is, hogy a gonosz, mely viszályt idéz elő a

honfiak, a haza gyermekei között, előbb-utóbb pusztulásba viszi az országot. Akarta is, hogy a vizsály gonosz szelleme kiűzésék az országból. De mikor látta, hogy Izrael fiai ezt nem akarják megtenni, mikor látta Jeruzsálem pusztulásának közeledését „sira azon” és még az utolsó időben is felemelé kiáltó szavát: „Vajha megismerted volna te is, csak e te mostani napodon is, amik néked a te békességedre valók! de most elrejtettek a te szemeid elöl.” (Lukács 19, 41, 42.) Így volt ez más országokban is. A régi hatalmas római birodalom, mivel benne a bűn mindinkább terjedt, megdült és rabigába görbedt.

És ha imádott Magyar hazánk ezeréves multjára visszanezünk, hasonlókát látunk. Mikor pártviszál dult magyar és magyar között, akkor romlás, pusztulás, gyász költözött hazánkra, népünkre, akkor zudult reá a tatárjárás és azután a törökudulás, meg egyéb romlás. De mikor a magyar összetartott, mindig erős, hatalmas lett. Egyetértéssel megalapítja itt, az Isten uja által kimutatott e kies helyen, Magyarországot, IV. Béla királyunk vezetése alatt ujjáteremti az elpusztult hazát; Nagy Lajos királyunk és aztán Hunyadi Mátyás uralkodása alatt naggyá, hatalmassá lett Árpád népének hazája.

Ma meg van csonkítva, ki van fosztva szeretett hazánk. Adáz ellenségeink körülzárva tartanak bennünket. De „Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek egy isteni örök igazságban, hiszek Magyarország feltámadásában!” Ha egyetértünk nagy célunkat el is érjük. Vizsályt, rut pártoskodást eltávolztatva, egy akarattal munkálkodjunk, hazánk ujjaalkotásán, feltámasztásán. Gondoljunk dicső őseinkre, gondoljunk elszakított, sok szenvedésnek kitett, magyar véreinkre. Az irredentizmus szent tüzét élesszük sziveinkben és Istenünk oltáránál necsak imádkozzunk: „Isten áldd meg a magyart”, de fogadjuk is meg, hogy megtartjuk a parancsolatot: „Hazádnak rendületlenül légy hive oh magyar!”

IV.

Üzzétek ki a vizsály gonosz szellemét az egyházból is. „Aki velem nincs, ellenem van; és aki velem nem takar tékozol az.” Így szól az egyháznak feje és ezzel felhívja híveit, hogy mind Őt kövessék és Vele gyűjtsenek kincset a mennyországra. Jól tudta az Ur, hogy az ördög, mint ordító oroszlán szertejár, keresvén, kit elnyeljen. Övni akarja azért híveit a hűtlenségbeesétől és az ördögnek való szolgálattól. Értésükre adja, hogy már közönyösségükkel ellene lennének néki. És figyelmezteti őket arra, hogy e visszaesésük állapota gonoszabb lenne az elsónél. Sajnos mégis sokan vannak, kik nem állanak ellene a kísértésnek és a bűnnek szolgálatába állva, ellenségei lesznek Krisztusnak, vizsályba kerülnek keresztyén társaikkal és egymást támadva, ahelyett, hogy közelebb jutnának a célhoz, eltávolodnak attól. Mire kell hát ügyelnünk? Megmondja Üd-

vözitönk, midön így szól: „Sőt inkább boldogok, akik hallgatják az Istennek beszédét és megtartják azt. Azért is vezette vissza a nagy reformátor Luther Márton a lelkeket Isten ígéjéhez. Azért is tartjuk mi evangélikus keresztyének főkötelességünknek az Isten beszédének hallgatását és megtartását. Másokat nem gyűlölünk és nem üldözünk, de azon vagyunk, hogy mint a Jézus Krisztusnak hivei, testvéri szeretetben egymás mellett, kezét kézbe téve haladjunk e földi vándoruton üdvösségünk otthona felé. Vajha mindenek igyekeznének erre? Bizony más lenne Krisztus látható egyházának is a képe, más lenne az egész emberi társadalomé is. Lenne abban béke, Jézus a békesség fejedelme által és a hívek mindinkább éreznék az Istennek ama békességét, mely minden értelemnek felette van. (Fil. 4, 7.)

Evangélikus Keresztyének! Fel a fejekkel. Örüljünk, hogy az evangéliomnak követői lettünk és a viszály gonosz szellemét eltávoztatva közremunkálkodunk annak a boldog állapotnak eljövételén, mely szerint: „léssen egy akol és egy pásztor“. (Ján. 10, 16.)

K. H! E böjti időben a bűn miatt szenvedő Jézusra nézve, úgy érezzük, hogy nekünk csak őt kell követnünk és a bűnt vissza kell utasítanunk, ki kell üznünk a szívből is, a házból is, az országból is és az egyházból is. Így remélhetjük, hogy boldog lesz életünk a földön és üdvösségünk lesz az égben. Amen.

Nemespátró, Somogy megye.

Mesterházy Sándor.
ev. esperes.

Böjt IV. vasárnapja.

Vázlat.

Ján. 6, 1—15.

Minden gyásznak sötétségébe belevilágít egy fény sugar. A böjti gyászt beragyogja az a világosság, hogy Jézus meg akarja menteni, váltani a mi lelkeinket az örökhaláltól az örökéletre. E célból meghozta lelkeinkért a nagy, engesztelő áldozatot és táplál minket a lelki kenyérrel. E kenyérre nézve éppen a mai vasárnapi evangéliom tartalmaz világos tanítást és hatóságos buzdítást. Nézzük ezt és legyen elmélkedésünk tárgya:

A lelki kenyér.

Értsük meg, hogy:

1. *Miből áll ez?* és *hogyan*
2. *Hogyan szerezhető ez meg?*

I.

Miből áll a lelki kenyér? Áll Isten ígéből és a szentségekből, t. i. a keresztségből és az Urvacsorából.

A testi kenyér mellett, melyet csodásan megsziporított

Jézus, lelki kenyeret is adott hallgatóinak, az ő tanítása által.

A samáriabeli asszonynak is adta ezt a lelki kenyeret. Tanítványait azzal bocsátotta el, hogy tanítsanak minden népet és kereszteljék meg őket az Atyának, a Fiúnak és Szentléleknek nevében. (Máté 28, 19.)

Az a Jézus igazi egyháza, melyben az Isten igéje tisztán és igazán hirdettetik és a szentségek a Krisztus rendelése szerint szolgáltatnak ki. *Ilyen a mi ág. hitv. ev. egyházunk.* Ebben tehát a lelkek tápláltnak az élet kenyérével, hogy el ne fogyatkozzanak az élet pusztaságában, hanem megtartassanak az életre.

Aldjuk ezért Istenünket. Törekszünk is a lélek kenyérével élni.

II.

Kérdés: hogyan szerezhető ez meg? Hasonlóképpen, mint ahogyan megszerezhető a testi kenyér, t. i. *imádság és munka* által.

Látjuk ezt az imádságot és munkát ott a pusztában is, ott a hegyen is. Mindenkinek a hálaadás, a fohász mellett, el kellett foglalnia helyét.

Foglaljuk el mi is helyünket az imádságnak házában, fogadjuk be Istennek igéjét, éljünk a szentségekkel. Jézusnak, a mi égi királyunknak országában leszünk. El nem veszünk, nem halunk meg, hanem élünk örökké. Amen.

Mesterházy Sándor.

III. Alkalmi beszédek s elmélkedések

Harangavatási elmélkedés.

Harangavatáskor a helyi lelkésznek az szokott a kötelessége lenni, hogy ismertesse az új harang beszerzésének történetét s magát a beszerzett új harangot.

Ismeretes dolog, hogy egyházközségünk ez új harangját háboruban elrekvirált harangja helyett szerezte be.

Hiveink közül sokak számára nagyon emlékezetes még ma is az 1917. év február havának 4. napja, mikor is harangunkat elvitték. Sok harangot láttam elvinni. Volt olyan harang, amelyiket nem tudtak másképp lehozni, kénytelenek voltak a toronyban fent összetörni. Minden kalapácsütésre tompa, lefojtott sikoltással felelt a harang, mint az ember, aki nagy eszme szolgálatában szent célok oltárára dobja az életét, de a föláldozás fizikai fájdalmai fölülmulják, akaraterjét s a dacosan

összeszorított ajkak gátján lefojtott, meggyöngült erővel, de mégis áttörnek a sikoltások: fáj, fáj... nagyon fáj! Az összetört harangok is ezt sikoltották, úgy, hogy az ember menekült onnan, de bármilyen messzire ment is, folyton hallani vélte: fáj, fáj... nagyon fáj, mert odabent a szivben is fáj, ... nagyon fáj!

Láttam harangelvített olyant is, ahol a harangot ledobták a torony-ablaktól. Mikor tompa zuhanással leért a földre, mintha a föld szive dobbant volna egy nagyot, ijedtét, az izgatót emberi szivekkel együtt.

Láttam harangokat, amiket a szó szoros értelmében úgy loptak ki egy-egy gyülekezet tornyából a lelki visszahatások kikerülése végett.

A mienket nem úgy vitték el! Ugy hozták le gyöngéden, mint ahogyan az édesanya öleli magához szeretett gyermekét, mikor megnémult ajku, dobogni megszűnt szivü, kihült tetemét befekteti a koporsóba. Ide tették le az oltár elé. A vasárnapi istentisztelet közönsége elbucsuzott tőle, megkoszorúzták, kikísérték s megsiratták, mint valami kedves halottat. Elment, ki tudja merre, ki tudja hova, ... ki tudja mi lett belőle? Ne kussassuk, vessünk fátyolt a multra!

Mihelyt az écharang beszerzésének lehetősége megnyílt országunk számára, azonnal föléledt a gyülekezet lelkében az új harang beszerzésének vágya. Ünnepegyeket tartottunk, offer-toriumokban adakoztak a hívek, de a magyar korona szárnyaszegett zuhanásával nem birt versenyt repülni fölfelé a gyülekezet pénzgyűjtő ereje. Az elmúlt esztendőben végre annyira-amennyire állandóbb értékmérő lett a magyar korona, s így sikerült takarékos háztartással, összekuporgatott adókoronákból megrendelni az új harangot.

A harangot cég készítette, sulya ... kg. Felirása: „Taníts minket számlálni napjainkat. 90. zsoltár 12.

Hadd mondjam el még, hogy mi indított bennünket e fölírás választására. Minden haragnak van valami rendeltetése. Meglévő nagyobbik harangunk az istentiszteletre hivatató harang s azért annak felirása: „Hivj mindeneket, hogy teljék be az én házam. Lukács 14, 23.” Ennek a haragnak más az egyéni rendeltetése. Ez a harang csak akkor fog egyedül szólni, ha egy-egy hajlékra ráborul a gyász fekete fellege, s egy-egy emberi arcról lesápad az élet viruló rózsája, mikor egy-egy lélek ki-röppen e nyomoruság völgyéből. Ez a harang tehát a mulandóság üzenete. Értsd meg szavából, hogy napjaid meg vannak számlálva, s a te életed, te arany után sóvárgó szemekkel, a birtoklás mohó vágyától reszkető ujjakkal földi értékek után futkosó ember, csak egy perces megálló e földön életed robogó vonata számára, mely ködös ismeretlenségek homályából zugva dübörög elő, hogy tovább robogjon veled az örökkévalóság végtelen mezőségeire. Értsd meg a szavából, hogy a reális

érzéssel bíró ember élete sulypontját nem erre a földre helyezi, hanem örök értékek keresésével s a legörökkévalóbb értéknek, a keresztfán büneinkért meghalt Krisztusnak megtalálásával az örökkévalóságot igyekszik a maga számára biztosítani.

A munlandóság izenetén kívül beszélni akar e harang a keresztyének egységéről, az emberi testvériségről is. Érdekes azt megfigyelni, hogy a harang a legfelekezetiabb jellegű egyházi szertartási cikk. A harang a felekezetet proगतativ eszköze. Ezt nem zárja be templomi falak közé, nem vonul vele vissza a világ zajától az áhitat csöndjébe, hanem magasra emeli, hogy hivoгasson s kényszerítse az embereket — tulharsogva a világ lármáját — a felekezet önállitásának tudomásul vételére. Mindemellett azonban csodálatos szimboluma a harang, különösen ez a harang a keresztyének egységének is. Ezzel is igazolja annak a tételnek, hogy a felekezeti öntudat, bármily erős, sőt propagatív legyen is, még nem jelenti következésképen a keresztyének egységének megbontását.

Átkot szórhatnak egymásra a papok nyelvei, a harangnyelvek közös harmóniában dicsérik az urat. Különösen gyász idején mutatkozik a harang ezen szimbolikus jelentősége. mikor egy-egy hajlékban lefagyasztotta a mosoly virágait a halál szele, mikor a lesujtott sziveket bántja a táncoló nap-sugár, vagy a zuzmarás fák menyasszonyi koszoruja, mikor minden kacagás olyan nekik, mintha tört mártogatnának szíveikbe, mikor sérti őket az élet vásári zsvájában futkosó emberek közönsége, s valahogy szeretnék belesikoltani a világba észbontó fájaldmunk panaszos jajját, ... emlékeztek? ... Három torony harangjai kiáltják az emberek fülébe: valahol ujra kidőlt valaki a sorból, s valahol emberi sziveken fájó sebek tátonganak. S mikor eljön a válás keserű pillanata, felemelik a koporsót, hogy kivigyék a kedves portáról ... emlékeztek? ... Három torony harangjainak hanghullámai viszik a mulandóság tengerén utrakelő koporsót. Három torony harangjai hirdetik: Emberek csendesebben lépkedjeteк s lássátok meg, hogy csak egyetlen szolidaritás van ezen a világon: mindnyájunk napjai meg vannak számlálva. Pártos ház, haldd az Ur szavát: nagy magyar bánat fekete éjszakában nemcsak a harangok szívének, hanem az emberek szívének is együtt kell dobbannia.

Van azonban ezen a harangon még valami más is. A harang tulsó oldalán ott van a magyar cimer. Nem megcsonkitott. Nem a jelené, hanem a múlté és a jövendőé! Hátra tettük, mert szégyenlünk a szemébe nézni, de rátettük, mert fogunk merni a szemébe nézni.

A kis diák, mikor nagyon elfogja a szívét a honvágy, kezdi számlálni a napokat. Boldog örömmel huzza ki egymásután a naptárban a napokat, s mint ahogy a győztes hadvezér néz az ellenségre, úgy huzza keresztül az elmúlt heteket, büszkén, boldogan, míg csak el nem jön az a várvavárt nap, mikor

prüszkölő vonatok szárnyán az iskola fegyelmének korlátaiból kiszabadulva repülhet haza. ... *haza*, ahol anyai csókok, kitárt ölelő karok, fehér kalács, terített asztal, szabadság várja.

Van egy nap az Isten naptárában. Nem tudjuk melyik, mert nem nekünk adatott tudni a napot és az órát, melyeket az Atya a maga hatalmába helyeztetett. Csak azt tudjuk, hogy az nekünk pirosbetűs nap lesz: a magyar feltámadás napja. Azt hirdeti ez a harang, hogy tanuljátok meg számlálni a napokat. Bizzatok, hogy eljön egyszer az a nap, mikor prüszkölő vonatok, tulfütött remegő mozdonyok előtt fölemelkedik a trianoni sorompó, s mi repülhetünk haza ... *haza!* S addig számláljátok a diák örömeivel a napokat: hála Isten, este van megint, mával is fogyott a magyar kín. Ott tul a sáncokon reszketve fogják érezni e napnak közeledtét. Minél közelebb lesz, annál sápadtabb orcával fogják olvasni, számlálni a még hátralevő napokat. Mikor pedig eljön, rogyadozó térdekkel, az álmában viaskodó s magát tehetetlennek érző ember remegésével fogják kérni: esetek reánk hegyek, s takarjatok el minket.

Mikor Nagy Károly az Alpokon akart egyszer keresztülmenni, eltévedt seregével. Egy fiu szabadította ki őket s vezette át a sereget. Nagy Károly érezte, hogy sok halával tartozik a fiunak. Emberi életek sokaságát s a hadsereg becsületét mentette meg. Háláját azzal akarta megmutatni, hogy a fiunak, aki jó kürtös volt, ezt mondotta: „Állj egy magaslatra, s fujd meg kürtödet. Ameddig szava hallszik, addig a határig az egész területet neked adom” A fiu teleszitta tüdejét levegővel, s hatalmasat fujt a kúrbe. Nagy területet szerzett magának, melynek lakói transcornati nevet kaptak, ami magyarul annyit jelent, mint átkürtöltek, vagy kürttel szerettek.

Ez az új harang is egy fiatal kürtös ott fent a magasban. *Addig terjed Magyarország, s ott lesz mindig a határ, ameddig a magyar fülek és szivek harangszavát, az Isten üzenetét hallják.* Mi addig, s olyan erővel akarjuk huzni, míg a magyar lélek meg nem telik az Isten erejének ama teljességével, mely meg fogja tudni szólaltatni. Lehel néma kürtje, hogy leomljanak a mi jerikói falaink, s a harang szava, Isten éltető ígéje zengjen Kárpátok ormán, s moraljon az Adria hullámain.

Addig harang hirdesd a mulandóság, békesség, s a magyar feltámadás reménységének evangéliomát s vezesd az embereket oda, ahol a halál legyőzetett, a békesség megadatik s az új tuláradó élet egyetlen lehetősége nyílik: a golgothai kereszthez.

Tyn.

Harangavatási beszéd.

(1924. jun. 15.)

Ezs. 28, 23.: „Vegyétek füleitekbe és halljátok meg az én szómat, figyelmezzetek reá és halljátok meg az én beszédemet.”

Óh, hogyan figyelnének reájuk, az oly hosszú idő múltán visszatért harangokra, hogyan fordulna feléjük figyelmező fülünk, mint a virág az éjszaka folyamán eltűnt, de ismét visszatért napsugár felé, hogyan hallgatnók az ő csengő beszédüket, mint az édesanya hallgatja rég nem látott gyermekének szavait!

Óh mennyire, mily hosszú ideig hiányoztak nekünk e hangok...

Mert mi a harang?

Mennei hangok szólnak, kiáltanak felénk bennük. Reájuk alkalmazhatjuk a zsoltár szavait: „Az Úr szava erős, az Úr szava fenséges” (Zs. 29₄), „Az Úr szava tüzlángokat szór” (Zs. 29₇), „Ma, ha az ő szavát halljátok, meg ne keménytsétek a ti szíveteket” (Zs. 95₈). Szívünkhöz szól a harang, átömlik rajta a hangja s hangulatát különös erővel feszíti, növeli: ünnepi érzelmeit, örömét égbetörővé, — szomorúságát tengermélységüvé teszi.

A harang az ő hangjával végigkísér bennünket egész életünk folyamán, a keresztségtől a temetésig a földi zarándokút minden változásában, fölemelő és lesújtó, örvendetes és fájdalmas történéseiben. Az érezni tudó ember szíve mélyén megilletődve figyeli a harang magasztos zúgását, mely akkordjait, melódiáit szétárasztja a csendes falvak fehér házikói felett épűgy, mint a városok zajos utcáin, távol mezőkön és rónákon át. Amikor nagy ünnepeken megszólalnak, olyan az, mint felszálló óda az Istenhez, mint az a régi kiáltás Jeruzsálem utcáin: „Hozsánna a Dávid fiának!”, mint az angyalok éneke a betlehem mezőkön: „Dicsőség a magasságban Istennek és a földön békesség!”

Valami megkülönböztetett hatalom, diadal van a harangok hangjában. Olyan a haranghang a hangok világában, mint a szívárvány a színek birodalmában. A mindent egészében felfogni tudó lélek hallja, nézi a kettőt s szíve, mint a szomjas föld a langyos esőt, szívja magába a névtelen érzéseket. Az értő és mindent részletező ész skálába szedi bár mindkettőt, de végre is nem tehet mást, minthogy meghódoljon előttük, mert az Úr igehirdetői ezek.

Ezért méltán nevezhetjük a harangokat a templom nyelvének, mely a híveket Isten szolgálatára hívja, inti, figyelmezteti. Nevezhetjük őket a templom szívének is ezen régi idő óta szokásos harangfelírás értelmében: Vivos voco, mortuos plango,

fulgura frango. Az élőket hívogatom, a holtakat siratgatom, a villámot eloszlatom. E jelmondat értelmében átéli, átérzi az emberi élet minden változásait. És mi is megértjük, átérezzük beszédjüket... Megilletődünk, felocsudunk, megindulunk, felemelkedünk, megborzongunk, fellelkesülünk, szomorkodunk, vigasztalódunk és — megjavulunk e hangokon.

És mindez hiányzott nekünk annyi idő óta, nem csoda hát, ha ma öröm ragyog az arcokon, könny csillan a szemekben, ha ennyi zöld lomb és virág köszönti színével, illatával a harangokat, az ő testvéreiket, mint valami ércből öntött, óriás virágkelyheket. Valóban, Testvéreim, a virágoknak sok közülük van a harangokhoz, mert a hagyomány szerint a természet szépségei és a virágok voltak azok, amelyek Paulinust, a kegyes nólai püspököt a harang feltalálására rávezették. Egyszer — így beszéli a legenda — egy csendes alkonyórán imádságban és elmélkedésben elmélyedve lassan járt-kelt az erdő mélyén. A lenyugvó nap visszatekintő fénye átszűrődött az erdő sötét lombátorán, mely bűbajos zizegésével, suttogásával az áhitat csöndes mámorába meríté a lelkét. Majd az erdő közepén tisztásra ért, melyet tömördek virág borított. Csodás szépség ömlött el az erdőkoszoruzta virágmezőn. És ő meghihetve a rengeteg erdő békességétől és a virágok illatától, elragadtatva így kiáltott fel: „Áldással és dicsőítéssel, világ Ura, égi trónodon! Adj nekem jelt, hogy velem vagy és velem maradsz életem végéig!” Erre csöndes csengés-csilingelés tölté be a levegőt és úgy látta, hogy a föld felé csüngő kék virágkelyhek, melyeket a fuvó szellő hozott mozgásba, forrásai az andalító hangözönnek. Ezen boldogító óra emlékére, hogy mindig áldassék és dicsőitessék a világ Ura, óriási virágkelyhet öntött ércből, melyet aztán arra használt fel, hogy hiveit Isten imádságra szólítsa általa.

Ha e gyönyörű legenda nem fedi is a történeti valóságot, mégis igaz az, mert így történt, ez történt a mi új harangjainkkal is. A régiek hadbavonultak és sokáig állt némán, üresen templomunk tornya... Ekkor Isten egy dús esztendőben végiglehelte a mezőknek fakadó, virágzó zöldjén, áldást hintő kezeivel termővé simogatta a hullámzó, ringatódzó vetést és akkor azok az arany buzaszemek, azok a zizegő kalászkok megindultak és jöttek-jöttek, mint milliom ölelkező, egyetértő testvér és átömlöttek, átolvadtak e harangok csengő ércévé... Azok a buzaszemek, azok a kalászkok, amelyek édes, tápláló matériává változtatták a levegőt, az illatot, a napfényt, az esőt, amelyek hallgatták a pacsirta énekét, a vihar zugását, a szellő suttogását, a menydörgés zengését s amelyeknek zizegése külön-külön olyan volt csak, mint csöndes, elhaló suttogás, most egyesülve, egybeolvadva, ércesen, csengőn, diadalmasan, messzehangzón hirdetik az őket életre nevelő Isten dicsőségét. Az ő szavukban is a természet szépsége, gazdagsága, békessége szól, zengő visszhangjává lettek Isten áldásának, Isten dicsőségének.

De ez a visszhang szivekről verődött vissza. Először egy asszonyéról, kinek szívében ott suttogott, mint letört virág megmaradó illata az elköltözött hitves drága emlékezete, aki szinte naponként járta és járja a temető csöndes útját, hogy virágot helyezzen arra a sirhalomra... Neki különösen drága ünnep a mai, mert a virág, annak a harangnak zengő virágkelyhe, melyet emlékének áldozott, nem hervad el, hanem maradandóan hirdeti a korinthusi levél szavaival a szeretet örök hatalmát és aki ha a teljesített fogadalom szent érzetével megáll a sirhalom előtt és az égre feltekint, annak mosolygó kékjében megsejti, megérzi az elköltözött hitves hálás tekintetét.

Először egy asszonynál talált visszhangra, azután a hivek szívében, akik szeretett lelkipásztoruk nevére nevezve megönttették a másik harangot... jártak-keltek a hívó követek, férfiak és nők, jöttek-adtak szegények, gazdagok, sokan, nagyon sokan felekezeti különbség nélkül és ezen egyesült, kiszélesült, munkás, áldozatos szeretet zengő tanujeleként megkondulhattak immár azok a régen sóvárogva várt harangok és kiáltanak felénk, hozzánk az Irás szavaival: „Vegyétek fületekbe és halljátok meg a mi szavunkat, figyelmezzetek reá és halljátok meg a mi beszédünket!”

Igen, halljuk meg hívó szavukat, figyelmezzünk az ő beszédükre, ne csak ma, ne csak addig, amíg az újdonság érzete tart; hanem mindannyiszor, valahányszor Isten házába hívnak. Mert — fájdalom — ma nagyon is szükség van szentleckénk szavainak megszívlelésére. Régebben másként volt az... amikor a mi népünk jobban együtt élt a haranggal, együtt a templommal, együtt az Istennel... s nyugodtabb, boldogabb is volt az élete. De az idők folyamán történt valami. Bizonyára hallottunk a tihanyi visszhangról, amely nem rég még világhíres volt nálunk. A tihanyi apátság templomfala 400 méter távolságból 17 szótagot vert vissza tisztán, érthetően. Történt azonban, hogy valaki a templom és a kiáltási hely közé egy épületet emelt s azóta nagyon meggyöngült a visszhang, azóta kevesebb szótagot ver vissza, mint annak előtte... Valami ilyen történt a mi magyar életünkkel is. Évről-évre kevesebb lett a harangnak, a templomnak visszhangja a magyar lélekben. Egy épület került közé és az Isten közé... e világ javaiból, híu örömeiből, önzéséből, szenvedélyeiből emelve... S ez mint valami titkos, láthatatlan kéz kilopkodta a szivekből a hitet, a lelkekből az áhitatot, az ajkáról az éneket... Az öreg családi biblia elfeledten, porlepetten a szekrény tetejére került, sok helyen végkép el is tűnt. Az öregek szeméinek lehunyásával becsukódott az Élet könyve is... A harang szavában már nem annyira Isten hívását hallották, inkább időjelzőnek tekintették. Úgy, hogy szomorúan igaza lett a híres költőnek, Roseggernek, amikor ezt írta: „Régebben azt mondták: adjatok a léleknek egy vasárnapot, ma inkább ez járja: adjatok a vasárnapnak egy lelket...” Az-

után ránszakadt a világháboru szörnyü vérzivatarra, amely megtöltötte a lelkeket gyásszal, szenvedéssel s hirtelen lehevadt, könnyes dicsőséggel... Óh, hogy jobb, Testvéreim az Urban, mi jobb, az jobb-e, amikor ágyuvá lesznek a harangok s bömbölő szavukkal halált, pusztulást szántanak az élet virágzó mezőin, vagy az jobb-e, ha életet hirdetnek, tisztább életre hivatgatnak s kedveseinket siratgatva, kötözgetik szívünk fájó sebét?!... Óh, jobb ha itt vannak, jobb, ha itt szólnak, jobb, ha életet hirdetnek... fakadjon hát szívünkben fogadalom, hogy megértjük hívó szavukat, hogy megértjük s követjük, ha ezt kiáltják: Jöjjetek, könyörögjete Isten segedelméért, jöjjetek, adjatok hálát az ő szent nevének, jöjjetek, hagyjátok oda a hét-köznapok füstös kamaráit, pihenjete meg itt s pillantsatok, mint egy feltárt világos ablakon át ki a világba és egy kissé az örökkévalóságba is... Hisszük, hogy újra visszatér szívünkbe a harangok visszhangja, hisszük, hogy hangjuk nem lesz kiáltó Lelkipásztor

10

szó a pusztaság felett... hiszen mi más az az áldozatkész, egyesült szeretet, mely őket létre hívni segítette, mint építés a romokon, diadal, biztatás, új jövő reménysége, zengő ígérete...

De nemcsak a lelkünkre, hanem édes hazánkra nézve is biztatást hallunk e harangok szavából...

Messze napnyugat felé, a barátságos Németország földjén, az erdős-halmos Thüringiában, magas hegytetőn emelkedik egy vár. Csodákkal teljes a története, szimbólum a jelentése, a neve: Wartburg. Ebben a várban élt egykor — 3 évszázadnyi időközben — egy magyar királyleány és egy német polgárfiu, magyarországi Szent Erzsébet és Luther Márton. Amaz a szelid női lélek könnyeket törölő, örök emlékü, glóriás alakja, emez a harcoló, férfias hitnek erőteljes, diadalmas hőse. Annak lábnyomán virágok nőttek, virágok fakadtak, ennek lábnyomán világok dőltek, világok épültek. Ebben a várban van egy kép: az utolsó német császár állította a magyar királyleány emlékezetének, a protestáns fejedelem adta a katolikus szentnek. Ezen a képen ott a felírás: Video stellam lucentem supra Hungariam! Ragyogó csillagot látok Magyarország felett! Csodálatos, hogy éppen ezen a helyen, ahol a hit egymást kiegészítő végletének diadalmas átélője lakott s ahol a múlt emlékeinek áhitatában egyesülnek a különféle vallásu látogatók ezrei, itt hirdet a felírás csillagragyogást a magyar égbolton. Mintha az a wartburgi vártorony felemelkedő, figyelmeztető kéz lenne a magyar rónák felé, mintha annak sorsában, beszédes szimbólumaiban volna megírva a megfajtásra váró magyar jövőendő.

Úgy érezzük, Testvéreim, hogy mi most egy lépést tettünk e jövőendő felé, hogy e harangok sorsában zengő visszhangra lelt annak a várnak jövőendőhirdetése.

Felfakadt a harangszerzés vágya és áldozatos akarása egy szelid női lélek mélyén, egyesült az alkotó, férfias hitnek mun-

kájával, amelyhez odaadta a maga áldozatát annyi magyar lélek, katolikus és protestáns egyaránt — szeretetben egyesülve a harangok szilárd boltozata alatt. Testvérévé lett hát ez a torony annak a vártoronynak, kezét fognak a messzeségen át és miként annak falán a felírás, ez is azt hirdeti a harangok nyelvén, hirdeti messzehangzón, reménykeltőn, ütemesen, biztosan a Kárpátok szikláira felé, belekiáltja a kimmerörszi éjszakába, mely nemzetünk fölé borul: Video stellam lucentem supra Hungariam! Amen.

(A beszéd elején a haranghang jellemzése Kovács M. A harang című munkájából, a beszéd közepén a tihanyi visszhang köré fonódó néhány gondolat pedig Hetessy Kálmán egy beszédjéből való.)

Botyánszky János,
Szentés.

IV. Képek és idézetek a szentíráshoz

1. *Judica*, böjt 5-ik vasárnapja arról az evagéliomról, örömhírről szól, hogy Jézus legyőzi ellenségeit. Gonosz ellenei mérges nyelvükkel megrágalmazzák, gyilkos kezekkel megragadják, hogy megkövezzék, de Ő az igaz, az ártatlan szilárdan áll a küzdelem, a vita hevében és győz. Julián császár, a hitehagyó is elakarta Őt minden eszközzel pusztítani. Libanius pogány bölcs, ki egyszersmind Julián kedvelt tanítója is vala, gúnyolódva kérde egyszer egy antiochiai keresztény tanítótól: „Na mit csinál a názáreti ácsmester fia?” Mire a keresztény felel: „Tanítványodnak csinál éppen koporsót!” S valóban a kereszténység elleni harcban, Julián egy nyiltól megsebezve esett el s mikor a nyilat vérző testéből kihuzták haldokolva így kiálta: „Tamen vicisti Galiaee!” vagyis magyarul: „Mégis győztél Galilaei!” — (Krummel.)

2. A k...i magyarországi német nyelvű községben — a magyar vezetőség ismert tulloyalítása miatt, — nem igen ismerték a magyar *nemzeti zászló jelentőségét*. Templomuk tornyáról, iskolájuk ormáról még nem lengett a magyar trikolor. Mikor azonban a „megszálló csendőrök” valahol az iskola padlásán véletlenül egy magyar zászlót találtak s azt elvitték és darabokra tépték és megparancsolták, hogy idegenek által adott zászlót tüzzék ki, mikor valami csekélység miatt a község ifjait halálra botozták, úgy, hogy az urvacsorát kellett némelyeknek kiszolgáltatni, bezzeg tudták mit jelentett a magyar zászló és uralom s mikor a megszállók elhagyták a községet, a német nyelvű, de most már a maguk szenvedésén okuló, öntudatos magyarságra ébredt ifjak, maguk készítettek piros-fehér-zöld színű zászlót s maguk tüzték ki a templom és iskola,

sőt lakóházaik ormára is. S nincs lakodalom sem, melyen a német nyelvű magyarok, a nemzetek imáját a Hymnuszt el ne fuvatnák s el ne énekelnék.

3. „Erős vár a mi Istenünk.“ Benne van-e dalban minden, ami az embert a föld sarából fölemeli: a szabadságvágy, a hazaszeretet, a testvérvonzalom, az önfeláldozás, a jellemerő, egész fel az istenimádásig. Kihívás a haragos bálványok ellen, akár e földön laknak, akár a tulvilágon. — (Jókai.)

4. Jókai írja egyik elmefuttatásában („A látható Isten”), hogy a világmindenségben s az egyéni életben egyaránt ott láthatók az élő Istennek nyomai. Ott van a csillagok között... ott van a fényben... itt van a földön. Évről-évre elnézte azt a közönséges sárga pillét, amely petéit nyáron az almafák leveleire rakja. Két hét múlva kikelnek az apró hernyók. És ennek a paránynak van tudata arról, hogyha ő a falevélnék, amelyen született, a felső fényes epidermisét lerágja, akkor az össze fog zsugorodni és őt az alsó molyhos borékjával be fogja göngyöliteni akkor ő a tél hidegét bizton kiállja tavaszig. De van tudata arról is, hogy a levél elszárad s ősszel lehull, ezért egy-egy vékony selyemszállal odaerősíti azt az ághoz, hogy ott maradjon a jövődönnek... Ki az ott? Ki tanít ennek a paránynak, amely nem nagyobb, mint az írónom letört hegye?

Azután szól a maga életéről... Isten kezét látja abban, hogy nem festő lett, hane miró. A márciusi napokban ő volt az, aki Petőfivel elsőnek kiáltotta ki a népszabadságot a szabad ég alatt. „Az első szó kimondója fejével játszott; mert ha az egész nemzet nem visszhangoztatja azt, az a fej elveszett. Ki költé fel e visszhangot? Ki őrzé meg fejünket? Hát aztán költé fel e visszhangot? Ki őrzé meg fejünket? Hát aztán hányszor álltam a nyitott sír szélén? Csatatereken, ellenséges táborokon keresztülhalva ostromolt városokig bombazápor alatt. Szegeden a löporos raktár robbant föl mellettem s körüitem az egész tért betéríté romokkal; én érintetlen maradtam.“ A világoosi gyásznapok idején végső csüggedésében már öngyilkosságot akart elkövetni, akkor egyik politikai ellenfele parasztkocsinak öltözve elébe toppant, hogy elviszi szekerén a feleségéhez, ki a szomszéd városban időzött... Ki küldte oda?... Azután félévig bujdosott erdőkben, ismeretlen emberek között... „Azak, akiknek hivataluk lett volna, hogy üldözzenek, segíték elő menekülésemet s a komáromi kapituláció menvele általi megszabadulásom nem költemény.“ Ott látja oldala mellett mindenütt az Istent.

5. „A szét pattant üveg is gyászt jelent. Valaki meghalt, akiről épen gondoltak. Mi ereje van a testetlen léleknek, hogy az, mikor már megszűnt egy egész emberalakot fejjel az ég felé egyenesen tartani, még képes legyen egy üveget végerejével szétszakítani? Babona! azt mondják a tudósok. Pedig azt már kitalálák, hogy az „f“ hang kettős keresztet rajzol egy

porral hintett üvegtáblára, a „d” hang kettős kört alakít rajta s a kétszer vonalzott „c” hang szétszepeszti az üvegpalackot. Hanem a lélek testentuli hatalma — az babona.” — (Jókai: A köszívü ember fiai.)

6. Jókai a külsőségre nem adott; tudott lemondani. A szabadságharc idején, a tesvériség napjain az „y”-t neve után elhagyta. Később a császári és királyi kegy bárósággal jutalmazta, de nem fogadta el, illetve soha nem használta mert mint mondá. mit szólna hozzá az ő barátja Petőfi?

7. A b...i /ev. leányegyházban harangavatás volt. A templomi nép ünnepély és sok szónoklat után a tanító édesanyja átnézett a szomszédokhoz megkérdezvén tőlük tetszett-e nekik az ünnepély s melyik szónoklat volt a legszebb? Mire a hívek azt felelték, az tetszett nekik legjobban, hogy egyik szónok azt mondotta, hogy a felavatott harangjaik, ha hozzátartozók kívánják, a *másvallásuakat* is elkisérik utolsó utjokra.

V. Lelkész teendői. Egyházi és Iskolai Élet.

Reggeli levél.

1. Levita kántortanfolyamok. 2. Nyitott templomok.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

1. A mint méltóztatik tudni, nálunk evangélikusoknál a hány ház annyi szokás. Egyik lelkész a templomban az ének után oltári imával, másik epistolával kezdi az istentiszteletet, egyik helyen egyszer, a másik helyen kétszer megy az oltár elé. Az urvacsorát egyik jobbról, másik balról kezdi kiosztani, egyik pap az Amen végén keresztet vet, a másik nem; egyik kimondja magyarul és helyesen Ammen, a másik görögösen jól megnyújtja: A — mén. Nagyobb temetéseknél, ha több evang. pap végzi a szertartást, különféle köntösöket, Mózes táblákat s kalapokat láthatunk rajtuk, melyek rontják a harmoniát. Amde ezek, mint mondják, formai dolgok. De hát nem erről akarok én most írni, hanem arról, hogy egyes szertartásokat is, melyeket igazában arra képesített és felavatott lelkészeknek kellene végezniök, itt-ott olyanok végzik el, olyanokkal engedjük elvégeztetni, a kik erre ha papként felavatva nem is, de képesítve nincsenek. Vannak számos leányegyházaink, ahol a kántortanító levital-lelkészi teendőket is végez, sőt kívánság szerint, az abban jelzett fizetésért, köteles is végezni. A levitateendőik gyülekezetten-

kint szintén különbözök. Egyik helyen predikát (v. olvassa a predikátiót), sőt az oltári funkciót is elvégzi, másutt meg van engedve néki a temetés imával, predikátióval, a hogy kívánják, van olyan filia is, ahol a tanító keresztelhet, eskettethet, szóval majdnem az összes lekeszi teendőket elvégzi.

Tudom azt, hogy szétszórt gyülekezeteink, a filiának az anyától sokszor nagy távolsága miatt a rendes lelkész tán nem minden funkciót végezhet el s így örülnünk kell, ha buzgó ev. tanítóink arra vállalkoznak. De másrészt kérдем, miért tudják hasonló esetekben a róm. kath. lelkészek elvégezni? És ha már a filiák nagy távolsága miatt a kántorra bizzuk a levita teendőket, mért nem gondoskodunk arról, hogy tanítóink a kántorságra, vagy levita teendőkre *elő is készítessenek* s erre *képesítést nyerjenek*. Tudtommal eddig ev. theol. bizottság által erre még egy tanító sem nyert képesítést. Még az idősebb, gyakorlottabb kántoroknak is, kik bár az ev. theol. kérdésekkel s hitelvekkel levita működésük közben némileg megismerkedtek, nagy lelkigondot okoz egy-egy lelkési funkció elvégzése, hát az olyan 18—19 éves ifju, a képezdeből csak az imént kikerült tanítóra nézve, ki egy filia élére kerül? Azért óhajtható volna, hogy mielőbb *ev. levitakántortanfolyamok* rendeztessenek.

2. Sok szó esett már arról, hogy templomainkat az istentiszteleti órán kívül, sőt hétköznapokon is nyitva tartsuk magán áhitat céljából, az imádkozó közönség részére. A templom ugyan a közös épülés és imádkozás háza, a minthogy a názárethi iskolában, a jeruzsálemi templomban s az első keresztények imahelyein is, a hívek bizonyos meghatározott órában, együttesen gyülekeztek össze istentiszteletre, közös áhitatra, mégis ott, ahol a kívánság ez iránt megnyilatkozik, ahol a szekták mellett ez a hitélet megerősítésére szolgál, ott a templomok nyitvatartása csak ajánlatos. Az ilyen helyeken a templom elejét ráccsal szokták elzárni, vagy pedig a bejáratnál kis csinos, áhitatot keltő előcsarnokot építenek hozzá. Uj templom építésénél, renoválásnál mindenesetre jó volna már erre is figyelmet fordítani. Rómában, békés jó időkben Jánus temploma zárva, háboru esetén pedig nyitva volt. Én részemről, ha hatalmamban állna, tekintve, hogy drága hazánk betegágyon, koporsóban fekszik, minden magyarhoni evang. templomot éjjel-nappal nyitva tartatnék mindaddig, míg szüntelen eget ostromló, vezeklő imánk nyomán fel nem tűnnék, a magyar feltámadás és béke szivárványa.

Maradtam Szerkesztő Urnak hazafias tisztelettel:

Predikátor.

VI. Törvények és rendeletek.

1. Az egyházközség és tagjai között fennálló jogviszonyok általában közjogi természetűek s így az egyházközségi vagyonekezelés körében támasztott követelésnek — mint egyházközség és tagjai között fennálló jogviszonyon alapuló igénynek — érvényesítése akár magával az egyházközséggel, akár az egyházkerület felett föfelügyeleti jogot gyakorló állammal szemben csak akkor tarthatik bírói utra, ha valamely jogszabály az ily igény érvényesítését kifejezetten akár polgári perutra, akár közigazgatási bírói utra utalja. (1923. évi Hb. 28/912.)

2. Közjótékonsági hagyománynak az illeték szempontjából azt a hagyományt kell tekinteni, melynek célja, hogy a nélkülözésnek és szűkölködésnek kitett egyéneket segítse. (K. B. 10.414/1923. P. sz.)

VII. Szerkesztői üzenet.

A Lelkipásztor *áprilisi* számába a dolgozatokat (virágvasárnap, nagypéntek husvét, husvét u. 1. és 2-ik vasárnapi délelőtti, délutáni s urvacsorai beszédeket) *március 10-ig* kérem, a *május—junius*iba, mely valószínű egy füzetben jelenik meg (husvét u. 3., 4., 5., 6-ik vasárnapi, áldozócsütörtök, konfirmációi, pünkösdi s szentháromság 1—3 vasárnapiakat) *április 16-ig*.

Új előfizetők: Ev. lelkész Gyoma, Kiskőrös (Koren), Nagysimonyi, Ambrózfalva, Sárvár, Lébeny, Gyöng, Veszprém, Kötcsé, Bátapáti, Gádosos, Püjös, Győr, Baja, Tótkomlós, Nemespátió. Ev. tanító: Bonnya Somogyiszil.

Németnyelvű beszédek iránt eddig csak pár levitatanító érdeklődött, amennyiben legalább 30—40-en, németnyelvű gyülekezetben működök, mint új előfizetők jelentkeznének, gondoskodnék magyarhoni kollégák németnyelvű predikációinak megszerzése s a Lelkipásztorban mellékletként közlése iránt. Ilyen predikáció, írásmagyarázat mellékletek — itt-ott, belmissiói, offeratorium alából fedezve — a híveknek ki is oszthatók.

Kezdjük meg tehát e téren is a munkát, ne várjunk mindent a külföldtől, másoktól, ne engedjük, hogy idegen érzelmeiktől telített iratok metelyezék meg híveink szívét. *Pártoljuk elsősorban magyar szerzőink műveit és kiadványait, hogy a hazai ev. irodalmat megerősítsük s magyar lelkeinket megmenthessük.*

A „Hangya” Termelő Értékesítő és fogyasztási Szövetkezet A Magyar Gazdaszövetség Szövetkezeti Központja,
BUDAPEST, IX. Közraktár-utca 32–34. sz.

A gazdasági megerősödésnek, a földmivelés és kisipar boldogulásának, az ország régi erejében való talpraállításánál legbiztosabb eszköze a szövetkezeti szervezkedés.

A „Hangya” központ alaptőkéje jelenleg 17.000.000.000 korona.

A „Hangya” szövetkezetek száma Csonkamagyarországon 1950. 1924. évfolyamán a „Hangya” szövetkezeteknek szállított gazdasági és háztartási cikkek értéke 55.000.000.000 korona.

Magyarország megújulásának és gazdasági függetlenségének tesz szolgálatot minden magyar, aki „Hangya” üzletrészeket jegyez. Egy drb. üzletrész 12.000 korona.

Kormányrendelet értelmében a „Hangya” központ a szövetkezetek útján áruelőlegbetéteket is elfogad tagjaitól, könyvecskék ellenében, a legkedvezőbb kamatoztatás mellett.

Folyószámlabetéteket is elhelyezhetnek a tagok, a Hangya központnál igen kedvező feltételek mellett. Hosszabb időre lekötött összegek után magasabb kamát jár.

A tagok idegen pénznemekben fekvő tőkéit megőrzésre átveszi a „Hangya” központ s utánuk előnyös kamatot fizet.

Hamerli József

vasnagykereskedő

Pécs, Király-utca 9. szám alatt.

Telefonszám 3. és 888.

**Cement, betonvas,
vasgerendák.**

Konyhafelszerelések.

*Épület vasalás. :: Kertészeti
cikkek. :: Mezőgazdasági gé-
pek, gépolaj, gépszir, S K F
golyós csapágyak.*

Tejgazdasági felszerelések, gépek.

Cipő

szükségletét szerezze be

TURUL CIPŐGYÁR R. T.

fióküzletében PÉCS, KIRÁLY-UTCA 15. SZ.

Turul cipő most is a legjobb és legolcsóbb!

Vetítőgép

lámpával,
teljes felszereléssel
alig használt, jókarban
3 millióért eladó.

(A gép Erdélyi és Szabó
Uránia szemléltető
gyárában készült.)

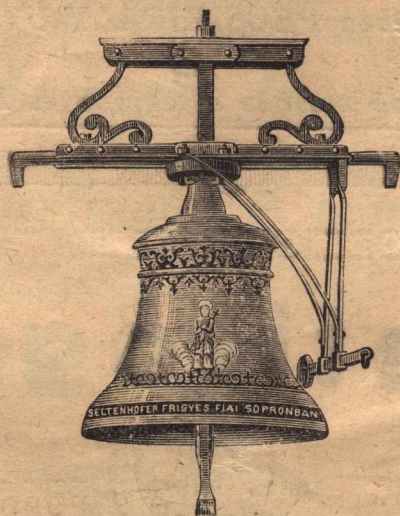
Bővebbet e lap szerkesztőségénél

Alapított 1816.

Hazánk legelső és legrégebb harangöntője.

SELTENHOFER FRIGYES FIAI

m. kir. udvari harangöntők, SOPRON.

10 évi jótállás. Előnyös feltételek.

Ajánlják a t. hitközségek és községeknek legtinomabb harangérbőlöntött templomharangjaikat, bármely nagyság és zengzetben, előre meghatározott hanggal. Repedt harangok átöntését, legujabb szabadalmazott öntött vagy kovácsolt vasból készült húzókészülékeket, forgatható ékszerkezettel. Régi mód szerint felszerelt harangok új vasszerkezetű koronára való átszerelését. — Kovácsolt vasból készült szabadon álló vagy fekvő szerkezetű tűzmentes harangállványokat

10 évi jótállás. Előnyös feltételek.